

ԱՐԶԱԿԱՆԿ

ARTZAKANK - ECHO

Bimestriel bilingue publié à Genève

JUILLET – AOÛT 2026
N° 264

Բովանդակություն

- Էջ 4** – Հայաստանը գնալով աւելի գրաւիչ է դառնում. Զբոսաշրջութեան նոր ռեկորդ է գրանցուել
Էջ 8 – Հայկական պարերը վերածնունդին Սուրբ Կիրակոս եկեղեցում
Էջ 9 – Ո՞րն է իսկական ազգային միջը. Աժ պատգամաւոր Արման Եղոյեանի սփիւռքի մասին արտայայտած տեսակետներուն առիթով
Էջ 10 – Արցախի բարբառը iPhone-ներու վեջ
Էջ 13 – «Ռդիսեա» հեռուստասերիալը կը նկարահանուի Նաեւ Հայաստանում
Էջ 15 – «Կոմիտաս Վարդապետ. Դաշ-Նամուրային երկեր» գիրքի հրատարակություն
Էջ 16 – Թոյլ պիտի տա՞նք որ փողոցը լինի մեր ազգային գործերին ուղղութիւն տուողը – Լոյս է տեսել «Արցախի Տիգրանակերտ. Պատմամշակութային կերպարը հնագիտական հետազոտութիւնների լոյսի ներքոյ» գիրքը
Էջ 17 – Թուրք հնագետներն անումայիւներ են յայտնաբերել Նոյեան Տապանի որոնումների վայրում
Էջ 20 – Հայաստանի բաղաբացիութեան դիմումները 2025-ին հասած են առաւելագոյն թիւերուն – Թուրքական զբոսաշրջային գործակալութիւնն այցեր է կազմակերպում դէպի Հայաստան
Էջ 22 – Ժընէւ և Լեման շրջանի Սուրբ Յակոբ եկեղեցւոյ լուրեր

Sommaire

- P. 2 – «Rousseau arménien»
P. 3 – *Youth Exchanges Without Borders* en Arménie – Soirée arménienne à Puplinge
P. 5 – Quand Chant'Avivo chante l'Arménie
P. 6 – Entretien avec Jivan Avetisyan
P. 7 – Firebird ouvre en Arménie une immense usine d'IA équipée par NVIDIA
P. 11 – Célébration de la Journée mondiale des Échecs à Genève
P. 12 – *Midnight in Yerevan*
P. 14 – Nouveau fonds de réinstallation permanente au Karabagh créé en Azerbaïdjan
P. 18 – Peut-on perdre sa langue sans perdre son pays ?
P. 22 – Nouvelles de l'École Topalian
P. 23 – Nouvelles de l'UAS

RELATIONS ARMÉNIE-DIASPORA SOUS TENSION

En août dernier, le député arménien Arman Yeghoyan (du parti *Contrat civil* au pouvoir) a déclenché une vive polémique en qualifiant le principe «*plus la diaspora est forte, plus l'Arménie est forte*» de «mensonge parfait» et de «mythe». S'exprimant lors d'un débat à l'Assemblée nationale arménienne, M. Yeghoyan a déclaré que la diaspora ne pouvait physiquement croître ou se renforcer qu'au détriment de l'Arménie, c'est-à-dire par de nouvelles vagues d'émigration depuis la République d'Arménie ou par des transferts internes entre communautés. Il a également contesté la représentativité de figures majeures de la diaspora. Ces propos ont suscité l'indignation d'un nombre d'organisations traditionnelles de la diaspora qui y voient une tentative délibérée de marginalisation.

Les relations entre l'Arménie et la diaspora traversent une période difficile, marquée par des tensions politiques entre le gouvernement de Nikol Pashinyan et les organisations traditionnelles de la diaspora. Trente-cinq ans après l'indépendance de l'Arménie, les questions les plus fondamentales restent sans réponse: que représente la diaspora pour l'Arménie? Que représente l'Arménie pour la diaspora? Partagent-elles un intérêt national commun et clairement défini? Pendant des décennies, le souvenir du génocide arménien, la patrie historique, l'Artsakh et l'Église arménienne ont constitué des piliers importants de l'identité de la diaspora. C'est sur ces piliers, conjugués avec des œuvres caritatives, qu'ont été construites ses relations avec la Mère Patrie. Mais l'existence d'une Arménie indépendante a engendré une réalité radicalement différente. L'Arménie n'était plus un concept historique ou sentimental. C'était un État doté de frontières clairement définies, et avec des responsabilités envers ses citoyens en matière de sécurité, de santé, d'éducation, d'économie, de services publics, etc.

Après la guerre de 2020 et la perte de l'Artsakh, la divergence des intérêts et des priorités entre l'Arménie et la diaspora est devenue plus prononcée. Les structures politiques, religieuses et traditionnelles de la diaspora peinent à redéfinir leur mission en tenant compte du nouveau contexte géopolitique et régional dans lequel évolue l'État arménien. D'autre part, le gouvernement arménien semble proposer à la diaspora de modifier ses centres d'intérêt en passant de la patrie historique à l'État actuel, de la mémoire aux intérêts de l'État, des agendas politiques panarméniens à l'agenda souverain de la République d'Arménie.

Comment concilier les besoins et les attentes de chacun? Comment créer des espaces de dialogue et de réflexion pour échanger des idées plus nuancées et réalistes, en tenant compte des sensibilités et s'abstenant de toute déclaration blessante ou prêtant à controverse? À quand un débat de fond sérieux et surtout honnête sur les questions qui nous interpellent? ■

M.S.

«ROUSSEAU ARMÉNIEN»: DEUX RENCONTRES À GENÈVE AUTOUR D'UNE FIGURE ARMÉNIENNE DE JEAN-JACQUES ROUSSEAU

Deux rencontres consacrées à la figure de Jean-Jacques Rousseau ont récemment réuni à Genève des acteurs du monde culturel et académique suisse autour d'un thème original: **«Rousseau Arménien»**. La première rencontre s'est tenue à la Maison Jean-Jacques Rousseau et littérature, tandis que la seconde a été organisée dans le cadre du Mardi des Alumni de l'Université de Genève.

Ces deux événements, consacrés à un aspect singulier et méconnu de l'identité et de l'iconographie du célèbre philosophe genevois, ont permis d'examiner la manière dont la figure de Rousseau a été représentée et réinterprétée à travers différentes traditions culturelles.

Dans son discours d'ouverture, S.E. Mme Hasmik Tolmajian, Ambassadrice de la République d'Arménie en Suisse, a exprimé sa gratitude aux organisateurs et aux institutions partenaires, soulignant l'importance de telles initiatives dans le dialogue entre les traditions intellectuelles et culturelles. Elle a souligné que ces rencontres offrent une première approche de l'Arménie à travers le regard singulier de l'un des plus grands Genevois, permettant de découvrir un Rousseau parfois méconnu: **Rousseau l'Arménien**.

Jacques Berchtold et «l'image arménienne» de Rousseau

Le professeur et écrivain suisse Jacques Berchtold, directeur de la Fondation Martin Bodmer, était le principal intervenant de ces conférences. Dans ses interventions, il s'est penché sur l'identité et la vision du monde de Jean-Jacques Rousseau, en accordant une attention particulière à ses années d'exil et à leur influence sur sa pensée, son rapport à lui-même et sa relation au monde.

Son analyse a mis en lumière la rencontre de différents univers culturels et de plusieurs courants intellectuels dans la construction de la figure de Rousseau. Une place centrale a été accordée à ce qu'il a présenté comme **«l'image arménienne»** du philosophe, notamment à travers l'adoption de **«l'habit arménien»**. Loin de se limiter à une représentation exotique ou à une mode vestimentaire de son époque, cette image renvoie à des questions plus profondes liées à l'identité, à l'exil, à la liberté et à la recherche de vérité. Elle permet ainsi de porter un regard nouveau sur le philosophe genevois et sur la manière dont la figure de l'Arménien a pu entrer en résonance avec son propre parcours et sa pensée.

Deux lieux, un même dialogue culturel

La tenue de ces deux manifestations dans des cadres différents a permis de toucher des publics complémentaires. La Maison Jean-Jacques Rousseau et littérature, intimement liée à la mémoire du philosophe dans sa ville natale, a constitué un cadre particulièrement significatif pour cette réflexion. Le Mardi des Alumni de l'Université de Genève a, quant à lui, inscrit cette thématique dans un contexte universitaire et intellectuel plus large.

Le choix de Genève n'est pas anodin. Ville natale de Jean-Jacques Rousseau, elle demeure profondément liée à son héritage et à la mémoire de son œuvre. À travers le thème de «Rousseau Arménien», ces deux rencontres ont permis de porter un regard nouveau sur une représentation moins connue du philosophe et de mettre en évidence les liens qui peuvent se tisser entre différentes histoires culturelles.

La présence de l'Ambassadrice de la République d'Arménie en Suisse a donné à ces échanges une dimension particulière, en soulignant la richesse du dialogue culturel entre l'Arménie et la Suisse.

Au-delà de la figure de Rousseau, ces deux manifestations ont ainsi rappelé le rôle essentiel de la culture, de la recherche et du patrimoine dans la création de passerelles entre les sociétés. Elles ont ouvert un espace de réflexion commun autour de questions universelles qui sont l'identité, la liberté, la mémoire et l'altérité. ■

Tiruhi GALSTYAN

ATTENTION : Notre nouvelle adresse postale !

ԱՐԶԱԿԱՆԿ

www.artzakank-echo.ch

6 numéros par année
Prix d'abonnement annuel: CHF 30.-

Avenue Adrien-Jeandin 8 - 1226 Thônex

CCP 12-17302-9

IBAN CH07 0900 0000 1201 7302 9

Responsable de publication: Maral Simsar

Tél. + 41 (0)78 892 93 31

artzakank@yahoo.com

YOUTH EXCHANGES WITHOUT BORDERS EN ARMÉNIE

Échanges autour de l'éducation aux médias

Du 25 juillet au 1er août 2026, l'association suisse *Youth Exchanges Without Borders* (YEWB), basée à Emmen (LU), et son partenaire arménien, *Community Development NGO*, ont réuni 20 jeunes de 18 à 30 ans à Hermon, en Arménie, pour des échanges consacrés aux médias, à la désinformation et à l'intelligence artificielle.

Ce programme d'échange «Aznavour 2026» a combiné ateliers, conférences, exercices pratiques et rencontres interculturelles. Les participants se sont notamment penchés sur l'influence des réseaux sociaux, la fiabilité de l'information, le rôle des médias indépendants, la censure et les enjeux liés à l'intelligence artificielle. Des interventions d'experts, dont un professeur de l'Université d'État d'Erevan et des représentants de la Mission de l'Union européenne en Arménie (EUMA), ont complété les activités.

Soirée suisse (© Page Facebook de YEWB)

L'échange a également mis l'accent sur l'apprentissage par l'expérience. Les jeunes ont participé à une étude de terrain à Smbataberd et visité plusieurs lieux culturels et historiques, dont la grotte d'Areni-1, le monastère de Noravank et celui de Khor Virap. À Erevan, ils ont découvert le travail de CivilNet, média en ligne indépendant, et ont pu échanger sur les défis du journalisme contemporain.

Les activités culturelles ont occupé une place importante dans le programme, avec notamment des danses, une soirée arménienne et une soirée suisse. Ces moments ont favorisé les échanges entre les deux groupes et contribué à créer de nouvelles amitiés.

Fondée en 2012 par d'anciens membres du Parlement des jeunes d'Emmen, Youth Exchanges Without Borders organise régulièrement des projets internationaux, notamment avec des partenaires du Caucase du Sud. Le partenariat avec l'organisation arménienne existe depuis près de dix ans.

Le projet a bénéficié du soutien financier de Movetia, dans le cadre du dispositif suisse mis en place après l'exclusion de la Suisse du programme Erasmus+ en 2014. Le Rotary Club Luzern-Seetal, ainsi que d'autres institutions privées et donateurs, ont également contribué au financement. ■

SOIRÉE ARMÉNIENNE À PUPLINGE

C'est devant un auditoire comble et avisé qu'a eu lieu à l'Église de Puplinge la quinzième traditionnelle soirée arménienne, le 4 août dernier. Ce concert était dédié à l'Église de Puplinge dont le festival programme chaque année une soirée arménienne à laquelle ont pris part plusieurs musiciens arméniens venus d'Arménie ou d'ailleurs.

Cette année le programme était alléchant dans la mesure où deux œuvres inédites du compositeur arméno-genevois Stephan ELMAS (1862-1937), qui repose au Cimetière des Rois à Genève et dont la musique postromantique est injustement délaissée par les programmeurs de concerts dans nos contrées, étaient jouées dans la première partie du concert: son Trio pour piano, violon et violoncelle et sa Fantaisie polonaise pour piano. Trois interprètes de premier plan - Diana ADAMYAN née en 2000 à Erevan, violoniste, qui commence à se faire un nom dans les salles de concert à travers le monde entier; Lyana ULIKHANYAN, violoncelliste née en 2010, lauréate de nombreux concours internationaux et qui joue sur un violoncelle d'Oliver Radke qui lui a été remis à l'Académie de Rutesheim; ainsi qu'Heghine Rapyan, pianiste internationale accomplie, lauréate elle aussi de nombreux concours internationaux mais également compositrice et qui vit à Salzbourg - formaient ce jeune trio. Il faut aussi souligner que les musiciennes jouaient pour la première fois ensemble en trio.

La seconde partie du concert, qui s'est partiellement déroulée sous un orage et une pluie battante par moments, comprenait les œuvres de compositeurs arméniens contemporains dont la Nocturne pour piano d'Edvard Baghdasaryan (1922-1987); Berd dance de Martin ULIKHANYAN (né en 1981), le père de Lyana, et cerise sur le gâteau, le célèbre Trio d'Arno BABADJANIAN (1921-1983) qui exige beaucoup de virtuosité mais aussi une musicalité accomplie de la part des interprètes, qui a ébloui l'auditoire et qui a reçu de longs applaudissements. Les musiciennes ont généreusement offert deux bis dont une danse arménienne transcrite par Martin ULIKHANYAN.

Le rendez-vous est pris pour l'année prochaine! ■
A.S.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԳՆԱԼՈՎ ԱԲԵԼԻ ԳՐԱԴԻՉ Ե ԴԱՌՆՈՒՄ. ԶԲՕՍԱՇՐՋՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՌԵԿՈՐԴ Ե ԳՐԱՆՑՈՒԵԼ

Հայաստանի զբոսաշրջության ոլորտում նոր ռեկորդ է արձանագրուել: Մասնաւորապէս՝ 2026 թ.-ի առաջին կիսամեակում երկրում գրանցուել է 1 մլն 42 հազար զբոսաշրջային այցելութիւն: Թէև սա մինչ օրս գրանցուած ամենաբարձր ցուցանիշն է, ոլորտի պատասխանատուները տարեվերջին ակնկալում են նոր ռեկորդ՝ արդէն տարուայ կտրուածքով:

Զբոսաշրջութեան կոմիտէի Միջազգային համագործակցութեան վարչութեան պետ Սոնա Յովհաննիսեանն «Արմէնպրես»-ի հետ զրոյցում նշել է, որ նախնական տուեալների համաձայն՝ այս տարուայ յունուար-յունիս ամիսներին Հայաստան այցելած արտասահմանցի զբոսաշրջիկների թիւը 14,8 տոկոսով գերազանցում է նախորդ տարուայ նոյն ժամանակահատուածի ցուցանիշը:

«Տարին նախատեսւում է ամփոփել 2.2 մլն այցելութիւն թիրախային ցուցանիշով», - յայտնել է Յովհաննիսեանը:

Որտեղի՞ց են զբոսաշրջային հոսքերը

Զբոսաշրջութեան կոմիտէի փոխանցմամբ՝ Հայաստան այցելած զբոսաշրջիկների թւում տարիներ շարունակ գերակշռում են Ռուսաստանի, Վրաստանի և Իրանի քաղաքացիները: Այս տարուայ յունիսի դրութեամբ պատկերը հետևեալն է՝

Զբոսաշրջիկների շուրջ 40 տոկոսը եղել են Ռուսաստանի, 15 տոկոսը՝ Վրաստանի, 8 տոկոսը՝ Իրանի քաղաքացիներ:

Առաջատար եռեակի համեմատ միւս երկրների այցելուները քիչ են: Միջազգային համագործակցութեան վարչութեան պետի խօսքով՝ Հայաստանի նկատմամբ առաւելագոյն զբոսաշրջային հետաքրքրութիւն դրսևորող երկրների աշխարհագրութիւնը պայմանաւորուած է մի շարք գործոններով:

«Իրանն ու Վրաստանը մեր հարևան երկրներն են: Իսկ Ռուսաստանի հետ ունենք պատմական առնչութիւն: Նշանակութիւն ունի նաև այն, որ նշուած երկրներից Հայաստան հասնելու համար համեմատաբար կարճ ժամանակ է պահանջուել: Կարևոր է նաև այդ պետութիւններում հայկական սփիւռքի առկայութիւնը», - ընդգծել է Սոնա Յովհաննիսեանը:

Նրա խօսքով՝ զբոսաշրջային հոսքերի ակտիւացում է նկատուում յատկապէս այն երկրներից, որոնք ունեն դէպի ՀՀ ուղիղ չուերթներ և դիւրին վիզային ռեժիմ:

Օրինակ է բերել Չինաստանը: Բացատրել է, որ այս երկրից դէպի Հայաստան զբոսաշրջիկների թուի նկատելի աւելացումն ուղղակիօրէն պայմանաւորուած է Ուրումչի-Երևան չուերթի գործարկմամբ և առանց վիզայի այցելութիւնների իրաւունքի սահմանմամբ: Միաժամանակ նկատում է, որ զբոսաշրջային հոսքեր կան նաև այլ ուղղութիւններից:

«Իտալիայի հետ զբոսաշրջային հոսքերի կտրուկ ակտիւացմանը նպաստել է մեր երկրների միջև չուերթների քանակի աւելացումը: Նոյն գործոնով է պայմանաւորուած Գերմանիայից այցելութիւնների աճը՝ որոշակի նուազումից յետոյ: Ղապախստանից ուղիղ չուերթի գործարկումը նոյնպէս աշխուժացրել է զբոսաշրջիկների այցելութիւնները»:

Վերջին շրջանում Հայաստանը նախընտրելի ուղղութիւն է դարձել նաև Իսպանիայի, Զէխիայի, Նիդերլանդների և Միացեալ Թագաւորութեան զբոսաշրջիկների համար:

Ըստ Յովհաննիսեանի՝ այս երկրներից ժամանողները դեռևս շատ չեն, սակայն դրական փոփոխութեան յոյս է ներշնչում վերջերս Լոնդոն-Երևան ուղիղ չուերթի գործարկումը:

«Զբոսաշրջութեան ակտիւ շրջանը հետզհետեւ ընդլայնւում է»

ՀՀ-ում զբոսաշրջիկների ամենամեծ հոսքերը սովորաբար գրանցուում են ամռանը, ինչպէս նաև սեպտեմբեր-հոկտեմբեր ամիսներին: Իսկ նոյեմբերի վերջից ակտիւութիւնը որոշ չափով նուազում է: Սոնա Յովհաննիսեանի խօսքով՝ ակտիւ շրջանը հետզհետեւ ընդլայնւում է: Մասնաւորապէս՝ աստիճանաբար աւելանում են նաև երկրում ծմեռային հանգիստն անցկացնել ցանկացողները:

«Ուրախայի է, որ նաև ծմռանն է նկատուում աշխուժութիւն: Պետութիւնը ձեռնարկում է դրան նպաստող բազմաթիւ քայլեր: Եթէ այս տարուայ յունուարի ռեկորդային ցուցանիշը պահպանուի և դառնայ օրինաչափութիւն, ապա կարող ենք արձանագրել, որ գրեթէ ողջ տարի ունենում ենք ակտիւ զբոսաշրջութիւն», - նշել է նա:

Զբոսաշրջութեան կոմիտէն ակնկալում է, որ 2026 թ.-ին առնուազն կը պահպանուի նախորդ տարի գրանցուած 2.2 մլն զբոսաշրջային այցելութեան մակարդակը: Սակայն գլխաւոր նպատակը ռեկորդային նոր նշանոդ սահմանելն է:

Ցուցահանդէսներից մինչև PR գործիքներ. տարուող աշխատանքների մասին

Միջազգային զբոսաշրջային շուկայում ՀՀ-ն աւելի գրաւիչ դարձնելու նպատակով կոմիտէն իրականացնում է մի շարք ծրագրեր:

Զբոսաշրջութեան կոմիտէի Մարքեթինգի և խթանման վարչութեան պետ Դիանա Կարապետեանի խօսքով՝ այս տարի Հայաստանը միասնական ազգային տաղաւարով ներկայացուել է Իսպանիայում, Գերմանիայում, Ռումինիայում և Ռուսաստանում կայացած հեղինակաւոր զբոսաշրջային ցուցահանդէսներին: >>>

QUAND CHANT'AVIVO CHANTE L'ARMÉNIE

Un après-midi pas comme les autres attendait les choristes de Chant'Avivo, ce lundi 29 juin, à l'espace culturel *Arménie Culture & Saveurs*. À l'invitation de leur cheffe de chœur, Armine Mkrtchyan, ils ont partagé un moment placé sous le signe de la musique, de la culture et de la découverte.

Organisée par Arménie Culture & Saveurs, cette rencontre avait été pensée comme une véritable immersion au cœur de l'Arménie. Caïus Riemer, membre de la chorale, a ouvert l'après-midi en partageant le récit de son récent voyage dans ce pays riche d'une histoire et d'un patrimoine millénaires.

À travers son témoignage, les choristes ont découvert quelques aspects de l'histoire et des traditions arméniennes: l'alphabet, composé de 39 lettres, l'adoption officielle du christianisme comme religion d'État en 301, ainsi que les paysages et les trésors architecturaux du pays, au pied du mythique mont Ararat. Les anciens monastères, les célèbres *khatchkars*, ces croix sculptées dans la pierre, et Etchmiadzin, haut lieu spirituel de l'Église arménienne, ont notamment été évoqués.

La musique a naturellement occupé une place centrale dans cette découverte. Ponctuant le récit de Caïus Riemer, Armine Mkrtchyan a interprété avec beaucoup de sensibilité plusieurs chants traditionnels arméniens: chants de mariage, berceuses, chants de travail et chants médiévaux, ainsi que les célèbres *Dle Yaman* et *La Grue* du père Komitas. Sa voix a offert aux participants un véritable voyage au cœur de la tradition musicale arménienne.

Le récit a également fait découvrir aux choristes d'autres aspects de la vie culturelle du pays: une impressionnante cascade de 700 marches, une école de formation aux métiers de la cuisine, de la pâtisserie et de l'hôtellerie, ainsi qu'un magnifique concert d'enfants. Ces témoignages ont rappelé la place essentielle de la musique, de l'éducation et de la transmission dans la société arménienne.

L'après-midi a été honoré par la présence de Srbazan Partev Barseghyan, Primat du diocèse arménien de Suisse, qui a accompagné les participants tout au long de la rencontre. Avec passion et générosité, il a partagé quelques pages de l'histoire de l'Église arménienne et présenté plusieurs des plus beaux monastères du pays. Sa présence attentive et chaleureuse a particulièrement touché les choristes.

Pour remercier l'équipe d'Arménie Culture & Saveurs de son accueil, les membres de Chant'Avivo ont à leur tour

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԳՆԱԼՈՎ ԱԻԵԼԻ ԳՐԱԻԻՉ Ե ԴԱՌՆՈՒՄ. ՉԲՕՍԱՇՐՋՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՌԵԿՈՐԴ Ե ԳՐԱՆՑՈՒԵԼ

»»» «Մինչև տարեվերջ նախատեսում ենք մասնակցել ևս մի քանի միջազգային միջոցառումների: Դրանց մասնակցող հայրենի սրբաշրջային ընկերությունները ներկայացնում են բառականին հրապուրիչ առաջարկներ՝ մեր երկրի մշակույթը, խոհանոցը, տեսարժան վայրերը, կազմակերպում են հիւրասիրություն, այցելուներին առաջարկում համապատասխան տեսանկյուններ և սրբաշրջային գրքայիններ», - մանրամասնել է նա:

Բացի այդ, կոմիտեն համագործակցում է միջազգային ՉԼՄ-ների, PR ընկերությունների, յայտնի բլոգերների և ազդեցիկ անձանց հետ, կազմակերպում նրանց ծանաչողական այցերը Հայաստան և իրականացնում այլ գովազդային արշավներ: Կարապետեանի դիտարկմամբ՝ կատարուած աշխատանքների արդիւնքում յաճախակի է դարձել արտասահմանեան մամուլի անդրադարձը ՀՀ-ին, նրա զբոսաշրջային գրաւոյութեանն ու ներուժին:

«Համաշխարհային սրբաշրջային շուկայում Հայաստանը դիրքաւորուել է որպէս անվտանգ և ապահով երկիր», - յայտարարել է նա:

Կարապետեանը նկատել է, որ Հայաստանի միջազգային ճանաչելիութեան բարձրացմանն ու զբոսաշրջային հոսքերի շարունակական աճին նպաստում է տարբեր գործոնների համադրութիւնը: Դրանք են՝
- բազմաբնոյթ ծրագրերի իրականացումը,
- միջազգային համագործակցութեան ընդլայնումը,
- ուղիղ ավիաշուկաների առկայութիւնը,
- մշակութային, մարզական և իրադարձային այլ խոշոր միջոցառումների կազմակերպումը:

Նրա հաղորդմամբ՝ այժմ ընթանում են մեկ այլ իւրաքանչիւր միջոցառման նախապատրաստական աշխատանքներ: Նախաձեռնութեան մանրամասները, սակայն, չի յայտնել: ■

(jam-news.net)

interprété un chant arménien, *Noubar, Noubar*. La rencontre s'est ensuite poursuivie autour d'un généreux buffet, permettant de prolonger ce voyage à travers les saveurs de l'Arménie.

Un bel après-midi de partage, riche en musique, en découvertes et en convivialité, qui a permis aux choristes de Chant'Avivo de mieux connaître une culture profondément marquée par son histoire, ses traditions et son amour de la musique.

Cheffe de chœur de Chant'Avivo, Armine Mkrtchyan est également professeure de chant à l'École Topalian. Par sa pédagogie, sa bienveillance et son engagement, elle accompagne les enfants dans l'apprentissage de l'arménien et contribue à leur épanouissement linguistique et artistique. Son travail participe ainsi, avec passion, à la transmission de la langue et de la culture arméniennes aux jeunes générations. Quand Chant'Avivo chante l'Arménie! ■

(Article d'Annette Zimmermann publié dans le journal *Espaces*, adapté pour Artzakank)

ENTRETIEN AVEC JIVAN AVETISYAN

**«Le cinéma n'est pas seulement un art:
il est aussi mémoire, témoignage et responsabilité.»**

Né à **Gyumri** et grandi à **Stepanakert**, **Jivan Avetisyan** se passionne très tôt pour le cinéma. Au lendemain de la première guerre d'Artsakh, il fréquente l'atelier de théâtre de la Maison de la création pour enfants de Stepanakert, dirigé par **Khatchik Haroutiounian**, avant de rejoindre le Théâtre dramatique d'État **Vahram Papazian**. Il poursuit ensuite son parcours à la télévision d'Artsakh, puis étudie le cinéma à l'Institut d'État du Théâtre et du Cinéma d'Erevan. Après quatorze ans à **Yerkir Media**, dont cinq comme réalisateur en chef, il fonde en 2014, avec **Masis Baghdassaryan**, **Fish Eye Art Cultural Foundation**, à l'origine de **Tevanik**, **The Last Inhabitant** (*Le Dernier Habitant*), **Gate to Heaven** (*Les Portes du Paradis*) et d'autres films primés dans de nombreux festivals internationaux.

– Comment est née votre vocation pour le cinéma? À quel moment avez-vous compris qu'il ne s'agissait pas seulement d'un métier, mais d'une véritable mission?

– Mon parcours s'est construit parallèlement aux années de guerre. Passionné de cinéma depuis l'enfance, j'ai d'abord été formé par le théâtre. J'ai eu la chance de travailler auprès de **Benik Ovchyan**, **Mikayel Haroutiounian**, **Margo Balassanian** et **Jora Movsisyan**, qui m'ont transmis bien plus qu'un savoir-faire: le sens de l'engagement et de la responsabilité. Plus tard, à la télévision d'Artsakh, **Hrayr Avetisyan**, **Karen Abrahamyan**, **Leonid Haroutiounian** et **Alik Stepanyan** ont également joué un rôle déterminant dans mon parcours. Leur confiance m'a définitivement conduit vers le cinéma, devenu pour moi bien plus qu'une profession: une mission.

– Vos films abordent souvent l'Artsakh, la guerre, la mémoire et le destin humain. Pourquoi ces thèmes occupent-ils une place si importante dans votre œuvre?

– Je raconte les histoires qui m'habitent. Lorsque nous avons fondé notre société de production, nous voulions créer, depuis l'Arménie, un cinéma de portée internationale capable de raconter les grandes histoires du peuple arménien. Pour moi, l'Artsakh n'est pas seulement un territoire: c'est une mémoire, une identité et des destins humains. *Tevanik*, *The Last Inhabitant*

(*Le Dernier Habitant*), *Gate to Heaven* (*Les Portes du Paradis*) et mes autres films parlent avant tout de l'être humain. Le cinéma est une responsabilité: si nous ne racontons pas nous-mêmes notre histoire, d'autres le feront rarement avec la même vérité. Je viens d'achever **Le Ressuscité**, qui suit un jeune Français d'origine arménienne partant à la recherche de ses racines en Artsakh avant d'être rattrapé par la guerre de 2020.

– Parmi vos films, lequel a le plus marqué votre parcours de cinéaste? En quoi a-t-il influencé la suite de votre carrière?

– Il m'est impossible de choisir un seul film, car chacun a compté dans mon parcours. Mais **Tevanik** a marqué un véritable tournant. En 2013, nous l'avons présenté au **Marché du Film de Cannes**, où j'ai découvert le monde du cinéma international. Une rencontre décisive m'y a ouvert la voie des coproductions internationales et m'a appris à penser non seulement comme réalisateur, mais aussi comme producteur. Si **Tevanik** m'a permis de franchir cette première étape, **The Last Inhabitant** (*Le Dernier Habitant*) m'a ensuite offert l'opportunité de travailler avec une distribution internationale et de diffuser le film dans plusieurs pays. Avec le recul, je réalise que chaque projet m'a préparé au suivant.

– Vos films ont été présentés à un public international. Comment les histoires arméniennes sont-elles accueillies par des spectateurs qui connaissent peu l'Arménie ou l'Artsakh?

– Les réactions diffèrent selon les pays, mais une chose demeure universelle: une histoire profondément humaine touche tous les publics. En présentant **Tevanik** à l'étranger, je me suis souvent retrouvé à expliquer le contexte historique de l'Arménie, de l'Artsakh et de la guerre. J'ai alors compris qu'il fallait d'abord émouvoir le spectateur à travers le destin d'un personnage; c'est seulement ensuite qu'il cherchera à comprendre l'histoire du peuple auquel il appartient. C'est cette conviction qui guide mon cinéma. Mes films ne sont pas des manifestes politiques, mais des récits d'hommes et de femmes confrontés aux choix les plus difficiles de leur vie. Si, à la fin d'une projection, le public souhaite en savoir davantage sur cette histoire, alors le cinéma a rempli sa mission.

– Pouvez-vous nous parler de votre nouveau film? En quoi se distingue-t-il de vos précédentes réalisations?

– Ce nouveau film s'inspire de témoignages recueillis auprès de participants à la dernière guerre d'Artsakh, de médecins, de secouristes et de bénévoles. Notre objectif n'était pas de documenter les événements, mais de transformer ces destins réels en une œuvre de fiction. Le récit entremêle plusieurs histoires qui finissent par se rejoindre. Il n'y a pas de héros unique: le véritable protagoniste est l'humanité, à travers le courage, le dévouement et la solidarité de celles et ceux qui ont choisi de sauver des vies. Cette idée s'incarne notamment dans le personnage d'un médecin >>>

ENTRETIEN AVEC JIVAN AVETISYAN

»»» suisse d'origine arménienne qui décide de rejoindre Stepanakert, convaincu qu'il pourra y être plus utile et accomplir pleinement son devoir de médecin autant que d'être humain.

– Quel message souhaitez-vous transmettre au public à travers ce film? Pourquoi cette histoire est-elle importante aussi pour un public non arménien?

– Ce film s'adresse à tous. Je veux raconter ce que ces femmes et ces hommes ont vécu, sans discours politique ni volonté de désigner des coupables. Ce qui m'importe avant tout, c'est l'humain: ces médecins, bénévoles et secouristes qui ont parfois risqué leur propre vie pour sauver celle des autres. Lorsqu'on parle de l'Artsakh, il faut d'abord parler de ceux qui y ont vécu ces événements, car leurs destins sont universels. Ces histoires méritent d'être transmises pour que les générations futures se souviennent de leur dignité, de leur courage et de leur humanité.

– Où en est aujourd'hui le projet et quels sont les principaux défis à relever?

– Le projet est actuellement en développement et, si tout se déroule comme prévu, le tournage débutera l'été prochain pour une sortie prévue en **2028**. Le principal défi reste le financement. Le projet bénéficie déjà du soutien de la **Fondation nationale du cinéma d'Arménie**, mais une coproduction internationale exige des ressources supplémentaires. Nous travaillons avec des partenaires en France, en Grèce, au Luxembourg, en Allemagne et dans d'autres pays. La productrice française **Angélique Schuller** coordonne notamment la présentation du projet auprès des fonds cinématographiques français. Les difficultés de financement ne sont pas nouvelles: lors de la production de **Tevanik**, **Masis Baghdassaryan** avait sollicité plus d'une cinquantaine d'amis pour réunir les premiers fonds. Cette expérience nous a appris que les grands projets naissent souvent d'un élan collectif. Aujourd'hui encore, nous recherchons des partenaires, des mécènes et des donateurs pour donner vie à ce film.

Merci, Jivan Avetisyan, pour cet entretien. Nous vous souhaitons plein succès dans la réalisation de ce nouveau projet et espérons que ce film permettra à ces histoires profondément humaines de toucher un public toujours plus large. ■

(Interview réalisée par Ofelia Hovhannisyan)

FIREBIRD OUVRE EN ARMÉNIE UNE IMMENSE USINE D'IA ÉQUIPÉE PAR NVIDIA

Julien TELLOUCK

Firebird a inauguré en Arménie ce qu'il présente comme la plus grande «usine d'IA» de la région de la Communauté des États indépendants. Soutenu par les technologies de NVIDIA et Dell, ce nouveau centre doit fournir de la puissance de calcul aux entreprises, chercheurs et institutions.

Plus de 70 000 GPU prévus en Arménie

Le cloud IA Firebird entend déployer plus de 70 000 GPU NVIDIA Rubin et Blackwell en Arménie d'ici la fin de l'année 2027. Son projet prévoit également une capacité d'infrastructure de 300 mégawatts dans le pays.

Cette puissance doit servir à entraîner, adapter et déployer des modèles d'intelligence artificielle. Firebird vise notamment les développeurs, les start-up, les universités, les entreprises et les institutions publiques souhaitant exploiter des ressources locales.

L'installation repose sur la plateforme NVIDIA DSX, qui associe calcul accéléré, réseau, alimentation électrique et refroidissement. NVIDIA affirme que cette approche permet d'installer jusqu'à 40% de GPU supplémentaires sur une même emprise au sol. Les serveurs PowerEdge de Dell Technologies complètent l'infrastructure.

Un projet régional de 2 gigawatts

Les ambitions de Firebird dépassent ce premier site. L'entreprise travaille sur une feuille de route d'environ 2 gigawatts couvrant l'Arménie, le Kazakhstan et d'autres marchés. NVIDIA a également annoncé son intention d'investir dans Firebird, après un précédent investissement de CoreWeave.

Selon les partenaires, le site arménien a été livré en un peu plus de six mois. Schneider Electric a fourni des équipements liés à l'alimentation électrique, tandis que Vertiv a participé au déploiement du système de refroidissement.

Perplexity figure parmi les premiers clients

Firebird indique que Perplexity fait partie des premières entreprises intéressées. La société spécialisée dans la recherche assistée par IA prévoit d'accéder à cette infrastructure pour sa plateforme d'agents et son moteur de réponses. »»»

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐԸ ՎԵՐԱԾՆՈՒԵՑԻՆ ՍՈՒՐԲ ԿԻՐԱԿՈՍ ԵՎԵՂԵՑՈՒՄ

Միզգին ԹԱԲՈՒ

Դիարբեքիի Սուր շրջանի Սուրբ Կիրակոս հայկական եկեղեցում տեղի ունեցաւ հայկական աւանդական ժողովրդական պարերի եռօրեայ սեմինար: Ֆրանսիայում գործող «Երկիր» հաստատությունը և «Գամագ» ժողովրդական պարային համոյթի հետ համատեղ կազմակերպւած միջոցառումը վերածնեց Դերսիմի, Խարբերդի, Մարդինի և Դիարբեքիի գրեթէ մոռացուած հայկական պարերը:

Միջոցառման նկատմամբ հետաքրքրուելու սահմանափակուած չէր միայն հայկական համայնքով: Սեմինարներին մասնակցեցին նաև քրդեր, թուրքեր և տարբեր հաւատքների բազմաթիւ մասնակիցներ: Երեք օր միասին պարեր սովորած մասնակիցները Սուրբ Կիրակոս հայկական եկեղեցու բակում ձեռք ձեռքի տուած պարեցին աւանդական հայկական պար՝ մասնակցելով մշակութային հանդիպմանը:

«Այսպիսի հանդիպումները յոյս են ներշնչում»

Նախագծի թարգմանիչ, քաղաքացիական հասարակութեան աշխատակից և համակարգող Նիլ Դելահայէն նշել է, որ սեմինարները նպաստել են միջմշակութային երկխոսութեանը:

Դելահայէն նշել է, որ իրենք Ֆրանսիայում գործող «Երկիր» հաստատութեան և «Գամագ» ժողովրդական պարային համոյթի հետ նմանատիպ սեմինարներ են կազմակերպել Դերսիմում, Խարբերդում, Մարդինում և Դիարբեքիում՝ յաւելելով, որ իրենց նպատակն է վերակենդանացնել աւանդական հայկական պարերը այն տարածաշրջանում, որտեղ դրանք ծագել են: Դելահայէն ընդգծելով տարածաշրջանում 2015 թ. առաջ հաստատուած միջմշակութային յարաբերութիւնների վերականգնման կարևորութիւնը՝ ասաց. «Աշխատաժողովներին միասին մասնակցեցին տարբեր տարիքային խմբերի մարդիկ, ովքեր փորձում են կենդանի պահել հայկական ինքնութիւնը, ինչպէս նաև թեմայով հետաքրքրուած քուրդ մասնակիցներ: Նոյն միջավայրում տարբեր ծագում ունեցող մարդկանց հանդիպումը և միմիանց նկատմամբ նրանց հետաքրքրասիրութիւնը

FIREBIRD OUVRE EN ARMÉNIE UNE IMMENSE USINE D'IA ÉQUIPÉE PAR NVIDIA

➤➤➤ Ce centre doit permettre à l'Arménie de renforcer ses capacités souveraines de calcul et d'attirer des projets internationaux. Son ampleur réelle dépendra néanmoins du déploiement progressif des dizaines de milliers de GPU et des capacités énergétiques annoncées pour 2027. ■

Source: NVIDIA Blog

(julientellouck.com)

երկխոսութեան ամենակարևոր սկիզբն է: Հետևաբար, ես այս նախագիծը համարում եմ ապագայի համար յոյս ներշնչող քայլ:

«Կրկին զգացինք ինն Դիարբեքիի ոգին»

Սուրբ Կիրակոս հայկական եկեղեցու հիմնադրամի փոխնախագահ Գաֆուր Թուրքայը նոյնպէս ասաց, որ միջոցառումը կարևոր է մշակութային յիշողութիւնը կենդանի պահելու առումով: Թուրքայը նշեց, որ նշանակալից է, որ Սուրբ Կիրակոսում վերածնուել են մօտ մէկ դար առաջ այս հողերում ներկայացուած հայկական ժողովրդական պարերը՝ յաւելելով. «Այս պարերը տարիներ առաջ ներկայացուել են Դիարբեքիի փողոցներում և հարսանիքներին: Ժամանակի ընթացքում դրանք մոռացուել են: Մեզ համար շատ արժեքաւոր է, որ դրանք այսօր իրենց ծայրը վերագտնում են այստեղ: Զանի դեռ Սուրբ Կիրակոսի դռները բաց են, այն կը շարունակի հիւրընկալել մշակութային և գեղարուեստական միջոցառումներ»: Նշելով, որ միջոցառմանը մասնակցել են տարբեր էթնիկ խմբերի մարդիկ, Թուրքայը ասաց. «Այսօր այստեղ միայն հայեր չեն: Զրդերը, թուրքերը և տարբեր հաւատքների մարդիկ միասին են պարում: Մենք բոլորս միասին՝ ձեռք ձեռքի տուած, պարում ենք *հալայ (խմբ. Շուրջպար)*: Այս տեսարանը մեզ յիշեցնում է ինն Դիարբեքիի համակեցութեան մշակոյթը»:

«Ուրախ եմ, որ եկայ»

Սեմինարին մասնակցածներից մէկն ասաց, որ միջոցառման մասին իմացել է ընկերոջից՝ նշելով. «Մենք ժամերով պարեցինք, յոգնեցինք, բայց դա շատ գեղեցիկ փորձառութիւն էր: Ես միշտ սիրել եմ տարբեր մշակոյթների ժողովրդական պարերը: Չնայած որոշ պարերի անունները նոյնն էին, ինչ մենք գիտենք, ֆիզիկները տարբեր էին: Ես վայելեցի դրանք. ուրախ եմ, որ եկայ»:

Եռօրեայ միջոցառումն աւարտուեց Սուրբ Կիրակոս հայկական եկեղեցու բակում մասնակիցների կատարած *հալայով*: ■

(nehaberajansi.com)

Թրքերէնից թարգմանեց Տիգրան Չանոյանը
www.akunq.net

AlpWebMaster
WEBSITES FOR PROFESSIONALS
www.alpwebmaster.com

IT Solutions • Web & Logo Design • Web Development • Custom Admin Panel

info@alpwebmaster.com
Rue de la Banque 3, CH-1700 Fribourg
Tel: +41 58 580 0770
Koryun 7 str., AM-0025 Yerevan
Tel: +374 41 808 998

PREMAT S.A.

IMPORT & EXPORT

9, RUE DES ALPES

CH - 1201 GENEVE

TEL. 022 731 69 35

ՈՐՆ Ե ԻՍԿԱԿԱՆ «ՏԱՐԱԾՈՒԱԾ ՄԻՖԸ» ԱԺ ՊԱՏԳԱՄԱԻՈՐ ԱՐՄԱՆ ԵՂՈՅԵԱՆԻ ՍՓԻՌՔԻ ՄԱՍԻՆ ԱՐՏԱՅԱՅՏԱԾ ՏԵՍԱԿԵՏՆԵՐՈՒՆ ԱՌԻԹՈՎ

Րաֆֆի ԱՐՏԱԼՃԵԱՆ

Ազգային ժողովի «Քաղաքացիական պայմանագիր» խմբակցության պատգամավոր Արման Եղոյեան վերջերս խորհրդարանի ամպիոնեն վիճարկումի նիւթ դարձուց Հայաստան-Սփիւռք յարաբերություններում մասին տարածուած պատկերացում մը: Ան պնդեց,

որ Սփիւռքի հզօրացումը կրնայ տեղի ունենալ հիմնականին մէջ Հայաստանի հաշտոյն, որովհետեւ Սփիւռքի թուային աճը կու գայ Հայաստանէն արտագաղթէն կամ մէկ գաղութէն միւսը տեղափոխութենէն: Զետեաւաբար, ըստ իրեն, Սփիւռքի հզօրացումը Հայաստանի տկարացումն է:

Այս մտածողութեան մէջ ճշմարտութեան բաժին մը կայ, բայց անկէ բխող եզրակացութիւնը հիմնովին սխալ է:

Նախ պէտք է ընդունիլ, որ Սփիւռքը պետութիւն չէ: Զուտի կառավարութիւն, բանակ, միասնական պիւտճէ կամ որոշումներ կայացնող մէկ կեդրոն. համաձայն ենք: Բայց Սփիւռքը նաեւ նոր երեւոյթ չէ, որ ստեղծուեցաւ Հայաստանի Զանրապետութեան անկախութենէն ետք: Ան դարերու ընթացքին, մեր պատմութեան բերումով ծեւաւորուած հայկական ցանց մըն է, որ գոյութիւն ունեցած է ներկայ հանրապետութենէն շատ առաջ եւ տարբեր ժամանակաշրջաններու ընթացքին ստեղծած է տնտեսական, մշակութային, մտաւոր եւ քաղաքական լուրջ հայկական կարողութիւն:

Երկրորդ. Հայաստանի ժողովրդագրական տկարացումը Սփիւռքի հզօրացում նկատելը անշուշտ սխալ է: Երբ երեւանը կամ Գիւմրին կը պարպուին, իսկ Կլենտելը կը մեծնայ, հայկական հաւաքական ուժը չէ, որ կ'աճի: Մեզմէ շատեր ցաւով դիտած են անկախութենէն ի վեր արտագաղթի ալիքները եւ անոնց պատճառով Հայաստանի ժողովրդագրական տկարացումը եւ արտագաղթի շարունակական ալիքները: Աւելին. տարածաշրջանի անկախութեան պատճառով Նոյնքան ցաւով դիտած ենք Հայաստան ապաստան փնտռող, Հայաստանէն դուրս ապրող հայերու ալիքները, որոնց, ցաւօք, չկարողացանք մնայուն կերպով Հայաստանի մէջ պահել: Պաթուի հայերը, իրաքահայերը, սուրիահայերը, լիբանանահայերը եւ, վերջերս, Նոյնիսկ արցախահայերուն մէկ մասը: Բայց ի վերջոյ, իւրաքանչիւր հայ ինքն է, որ կ'որոշէ իր կեանքի ուղին եւ իր ճակատագիրը, եւ թէ ո՛ր կ'ուզէ ապրիլ: Մեր հաւաքականութեան կը մնայ ստեղծել այն պայմաններն ու հաստատութիւնները, որոնք հայը կը խրախուսեն հայրենադարձուելու: Հայաստան եւ կարելիութիւն կու տան ինչ մնայուն հաստատուելու, երբ Հայաստանի մէջ ապաստան կը փնտռէ:

Զետաքրքրական է նաեւ հակառակ շարժումը: Եթէ ուշադրութեամբ նայինք Հայաստան հաստատուած սփիւռքահայերուն, պիտի տեսնենք, որ անոնց մէջ զգալի ներկայութիւն ունին գիտակից հայեր, որոնք մեծցած կամ կրթուած են հայկական հաստատութիւններու մէջ: Այսինքն, երբեմն Նոյնիսկ Սփիւռքի ստեղծած ազգային կարողութիւնն է, որ տարիներ ետք կը վերադառնայ Հայաստան:

Այո՛, հայրենադարձութիւնը պէտք է քաջալերել: Հայաստան կը հզօրանայ, երբ սփիւռքահայեր ինչ կ'ապրին, կ'աշխատին, ձեռնարկութիւններ կը հիմնեն, արժէք կը ստեղծեն եւ իրենց ընտանիքները կը կազմեն:

Բայց ինչ է Եղոյեանի փաստարկին հիմնական խնդիրը: Սփիւռքի ուժը կարելի չէ չափել միայն մարդոց թիւով:

Մէկ միլիոն լաւ կրթուած, կազմակերպուած, իրարու կապուած եւ հաստատութիւններ ունեցող հայեր կրնան շատ անելի մեծ կարողութիւն ունենալ, քան՝ երկու միլիոն մասնատուած հայեր: Հարցը միայն թիւը չէ, այլ՝ կարողութիւնը: Դրամազուլիւր, գիտելիքը, համալսարաններու, կառավարութիւններու եւ ընկերութիւններու հասանելիութիւնը, քաղաքական կապերը, մշակութային հաստատութիւնները, արհեստագիտութիւնը եւ համաշխարհային ցանցերը՝ բոլորն ալ ուժի աղբիւրներ են: Սփիւռքը կրնայ թուային առումով տկարանալ, բայց տակաւին՝ կարողութեամբ հզօրանալ:

Այս երեւոյթը նոր չէ մեր պատմութեան մէջ: Մատրասի փոքրաթիւ հայկական գաղութը ԺԸ. դարուն դարձաւ հայկական մտքի կարեւոր կեդրոններէն մէկը: Զոն գործեցին Շահափի Շահափրեանն ու Յովսէփ Էմինը, ինչ ծնան հայկական պետականութեան եւ քաղաքական վերածնունդի մասին գաղափարներ՝ առանց այդ գաղութը Հայաստանի արտագաղթով մեծցնելու: Նոյն ժամանակաշրջանին Միսիրաբեանները Վենետիկի եւ Վիեննայի մէջ ստեղծեցին մտաւոր ու մշակութային հսկայական կարողութիւն: Հայկական ուժը միշտ չէ, որ ստեղծուած է Հայաստանի աշխարհագրական սահմաններուն մէջ եւ զօրացած՝ Հայաստանէն արտագաղթով:

Եղոյեան իր ելոյթին մէջ հետաքրքրական հարցում մը կ'ուղղէ Սփիւռքի մասին. «Ո՞վ է այդ հեռախօսահամարի տերը»: Պատասխանը պարզ է. ոչ ոք: Եւ թերեւս այդպէս ալ պէտք է ըլլայ:

Անդրազգային ազգ մը պարտադիր չէ մէկ հրամանատարական կեդրոն ունենայ: Անոր անհրաժեշտ են հաստատութիւններ, որոնք կրնան իր տարբեր կեդրոններուն միջեւ կապ, համակարգում եւ համագործակցութիւն ստեղծել:

Այո՛, Հայաստանի Զանրապետութիւնը այսօր հայ ազգի ինքնիշխան քաղաքական կեդրոնն է: Բայց անկէ չի հետեւիր, որ հայկական ամբողջ կարողութիւնը պէտք է գտնուի Հայաստանի մէջ: Մեր պատմութեան ընթացքին մենք ոչ միայն ուրիշ պետութիւններու մէջ կարողութիւն ստեղծած ենք, այլ պետականազուրկ ժամանակաշրջաններուն Նոյնիսկ Կիլիկիոյ մէջ հայկական պետականութիւն կերտած ենք:

Զոս, սակայն, արժէ վայրկեան մը յիշեցնել, թէ այս «առանց հեռախօսահամար» Սփիւռքը ի՞նչ ըրած է Հայաստանի համար վերջին չորս տասնամեակներուն: 1988ի երկրաշարժէն սկսեալ ան օգնութեան հասաւ աղետեալներուն, անկախութենէն ետք մասնակցեցաւ նոր պետութեան վերականգնումին, ֆինանսաւորեց ճանապարհներ, դպրոցներ, բնակարաններ եւ հիւանդանոցներ, Հայաստանի դեսպանատուներ գնեց ու նուիրեց տարբեր մայրաքաղաքներու մէջ, միջազգային քաղաքական աջակցութիւն կազմակերպեց Արցախի առաջին պատերազմի. >>>

ԱՐՑԱԽԻ ԲԱՐԲԱՌԸ iPhone-ՆԵՐՈՒ ՄԵՋ

iPhone-ներու օգտատերերուն համար երիտասարդ ծրագրաւորող Ալպերթ Յարութիւնեանը ստեղծած է նոր ստեղնաշար՝ «iBuben Keyboard»-ը, որուն միջոցով հասանելի է նաեւ Արցախի բարբառը:

Արցախի Մշակույթի նախարարութիւնը տարածած է յայտարարութիւն՝ ողջունելով եւ բարձր գնահատելով iOS համակարգի iBuben Keyboard mobile յաւելումին մէջ Արցախի բարբառի ընդլուգման ուղղուած մասնաւոր նախաձեռնութիւնը:

«Արցախցիների բնի տեղահանութեան եւ բռնագաղթի հետեւանքով ստեղծուած այս ծանրագոյն պայմաններում մեր լեզուական ու մշակութային ժառանգութեան պահպանումը, ուսումնասիրութիւնն ու հանրայնացումը ստանում են ռազմավարական նշանակութիւն: Արցախի բարբառը՝ հայերէնի ամենախոշոր, հնագոյն ու հարուստ բարբառներից մէկը, հանդիսանում է մեր ժողովրդի ազգային ինքնութեան, պատմական յիշողութեան եւ հայրենիք վերադառնալու արդարացի ու անօտարելի իրաւունքի կենսունակութեան հիմնասիւնը:

Այս նախագիծն ունի ինստիտուցիոնալ (եական) առանցքային նշանակութիւն: Հետազօտող Արմէն Սարգսեանի ակադեմիական աշխատութեան կիրառումն ապահովել է բառապաշարային բազայ (հիմքի) բարձր որակն ու երաշխաւորել օգտագործող լեզուական նիւթի վաւերականութիւնը: Միեւնոյն ժամանակ, ժամանակակից mobile սարքաւորումների բառերի կանխատեսման (աւտոյոլման) գործառնություն բարբառի ներդրումը նպաստում է առօրեայ հաղորդակցութեան մէջ դրա ակտիւ (գործոն) կիրառմանը, յատկապէս՝ երիտասարդութեան շրջանում, ինչն էական է տարագրութեան մէջ մեր մշակութային դիմագիծը չկորցնելու համար:

Բարբառի փոխադրումը ժամանակակից թուային տիրոյթ արդիւնաւետ գործիք է մշակութային-լեզուական ժառանգութիւնը դուրսմղումից ու մոռացութիւնից պաշտպանելու համար՝ վառ պահելով մեր պատմական հողերն ու տունն վերադառնալու հաւատը: Երախտագիտութիւն ենք յայտնում նախագծի հեղինակ Ալպերթ Յարութիւնեանին եւ նախաձեռնութեան իրականացմանը մասնակցած բոլոր մասնագէտներին ու յորդորում քաղաքացիներին ակտիւօրէն (աշխուժութեամբ) օգտագործել հասանելի թուային գործիքները մայրենի լեզուն պահպանելու համար», - նշուած է յայտարարութեան մէջ: ■

(ԵՐԱԳՈՅՆ)

Ո՞ՐՆ Է ԻՍԿԱԿԱՆ «ՏԱՐԱԾՈՒԱԾ ՄԻՖԸ» ԱԺ ՊԱՏԳԱՄԱՌՈՐ ԱՐՄԱՆ ԵՂՈՅԵԱՆԻ ՍՓԻՒՌԻ ՄԱՍԻՆ ԱՐՏԱՅԱՅՏԱԾ ՏԵՍԱԿԵՏՆԵՐՈՒՆ ԱՌԻԹՈՎ

»»» տարիներուն եւ անկէ ետք: Գրգռ Գրգռեանի «Լինս»-ի հիմնարկը միայն անկէ քան մէկ միլիառ տոլար տրամադրեց Հայաստանին: Սփիւռքահայ նախաձեռնութեամբ կամ մասնակցութեամբ ստեղծուեցան ու զարգացան Հայաստանի ամերիկեան համալսարանը, ԹՈՒԲՕՆ, FAST-ը, «Հայաստան ծառատունկ ծրագիր»-ը, «Ալորա»-ն եւ «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամը: Սփիւռքահայ դրամագլուխը մասնակցեցաւ «Չուարթնոց»-ի արդիականացման, Հայաստանի արհեստագիտական համակարգի զարգացման, գիտութեան, մշակույթի, կրթութեան եւ ձեռնարկատիրութեան վերելքին: Իսկ հազարաւոր ուրիշներ իրենց դրամը, գիտելիքը, կապերը, ժամանակը եւ երբեմն կեանքը դրին Հայաստանի ու Արցախի ծառայութեան: Սփիւռքահայ դրամագլուխը, գիտելիքն ու կապերը իրենց կարելոր բաժինը ունեցան նաեւ Հայաստանի բարձր արհեստագիտութեան ոլորտի կայացման եւ զարգացման մէջ, ներառեալ՝ վերջերս իրագործուած Firebird-ի արհեստական բանականութեան գործարանը: Մեր ընտանիքի փոքր հիմնադրամն ալ այս բազմաթիւ օրինակներէն մէկն է. իր համեստ միջոցներով իր նպատակը բերած է Հայաստանի շարք մը ծրագիրներու եւ կարելոր դեր ունեցած՝ ազգային պատուաստման ծրագրի հիմնադրման մէջ:

Եւ վստահ եմ հազարաւոր ուրիշ լոյսի կետեր կը մոռնամ այս կարճ թուարկումին մէջ: Հայաստանի ժողովուրդը գիտէ, թէ ինչի՞ մասին կը խօսին: Ամէն այցելութեանս մարդոց աչքերուն մէջ կը տեսնեմ այդ ճանաչումն ու երախտագիտութիւնը Սփիւռքի հանդէպ:

Այս բոլորը կատարուեցան առանց «մէկ հեռախօսահամար»ի, առանց մէկ կեղորոնի եւ առանց մէկ հրամանատարի:

Ուրեմն, խնդիրը ուժեղ Հայաստան կամ ուժեղ Սփիւռք ընտրելը չէ: Քաղաքական խնդիրը երկուքին կարողութիւնները բազմապատկելն ու իրարու կապելն է: Բայց ասիկա երկար նիւթ է, որուն պատասխանը, անկախութենէն ի վեր, տակաւին միասնաբար չենք գտած:

Եւ ճիշդ այս պատճառով այսօր մէկ վտանգէ պէտք է զգուշանալ: Հայաստանի ներքաղաքական պայքարը արդէն իսկ բաւական խոր բաժանումներ ստեղծած է: Չայն Սփիւռք արտածելը նոր ուժ պիտի չստեղծէ: Ընդհակառակը, պիտի մասնատէ այն հայկական կարողութիւնը, որ պէտք է այսօր համախմբել ու բազմապատկել:

Մեզի համար պակսողը նոր ճակատներ չեն: Մեզի պակսողը Հայաստանի եւ ամբողջ աշխարհի մէջ տարածուած հայկական կարողութիւնները իրարու կապելու քաղաքական երեւակայութիւնն ու հաստատութիւններն են:

Ազգային ժողովի պատգամաւոր Արման Եղոյեան թերեւս պէտք է նկատի ունենայ, որ Սփիւռքը կրնայ «յստակ քաշային կարգ» չունենալ: Բայց Հայաստանի մէջ տարածուած իսկական «միֆ»-ը, կարծես, այն է, թէ հայկական ուժը ուժ է միայն այն ատեն, երբ Երեւանի մէջ կեղոնացած է: ■

Ր.Ա.

(ԱՄՊԱՐԷՉ)

CÉLÉBRATION DE LA JOURNÉE MONDIALE DES ÉCHECS À GENÈVE

Tiruhi GALSTYAN

À l'occasion de la Journée mondiale des échecs, célébrée chaque année le 20 juillet, un deuxième tournoi diplomatique d'échecs s'est tenu le 8 juillet au siège de l'Organisation des Nations Unies à Genève, à l'initiative de la Mission permanente de la République d'Arménie auprès de l'ONU.

Fort du succès de sa première édition en 2025, le Tournoi diplomatique d'échecs a fait son retour pour une deuxième année, confirmant sa place dans le calendrier annuel de Genève internationale. L'événement a réuni près de 70 participants de missions diplomatiques, d'entités des Nations Unies, d'organisations internationales et de la société civile.

Organisé à l'approche de la **Journée mondiale des échecs**, le tournoi revêtait une dimension particulière. Cette journée commémore la création de la Fédération internationale des échecs (FIDE) en 1924 et a été proclamée par l'Assemblée générale des Nations Unies en 2019, à l'initiative de l'Arménie, à travers la résolution 74/22.

Organisé sous les auspices de l'Office des Nations Unies à Genève, en coopération avec l'UNESCO, l'Université pour la paix (UPEACE), la Commission sociale de FIDE, les Fédérations suisse et arménienne d'échecs et le Club d'échecs Bois - Gentil de Genève, l'événement s'inscrivait pleinement dans les valeurs de Genève internationale, où dialogue, diversité et coopération constituent le quotidien des relations entre acteurs internationaux.

Lors de l'ouverture du tournoi, **S.E. Mme Hasmik Tolmajian, Représentante permanente de la République d'Arménie**, a évoqué la place particulière qu'occupent les échecs dans la société arménienne. Bien plus qu'un simple jeu, ils sont profondément ancrés dans le système éducatif et l'identité culturelle du pays, contribuant à développer la réflexion stratégique, la résilience et le respect.

Souhaitant la bienvenue aux participants, **Mme Tatiana Valovaya, Directrice générale de l'Office des Nations Unies à Genève**, a rappelé que la Journée mondiale des échecs est célébrée par les Nations Unies depuis l'adoption de la résolution de l'Assemblée générale en 2019. Elle a remercié l'Arménie d'avoir reconduit le Tournoi diplomatique d'échecs au Palais des Nations pour la deuxième année consécutive, soulignant le rôle unique des échecs dans la construction de la compréhension et de la coopération au sein de la communauté internationale.

M. André Vögtlin, Président de la Fédération suisse des échecs, a également salué l'initiative, mettant en avant la capacité exceptionnelle des échecs à rapprocher les personnes au-delà des frontières, à renforcer l'amitié entre les peuples et à démontrer que compétition et respect mutuel peuvent parfaitement aller de pair.

Une rencontre exceptionnelle avec Levon Aronian

L'un des moments forts de la journée a été la **partie simultanée donnée par le Grand Maître Levon Aronian**, l'un des meilleurs joueurs d'échecs au monde et l'une des figures sportives les plus emblématiques de l'Arménie. Le Grand Maître a affronté simultanément **25 adversaires**, venus de différents horizons de la communauté internationale de Genève: diplomates, représentants d'organisations internationales, membres de la société civile et passionnés d'échecs. Parmi eux figuraient aussi bien des joueurs expérimentés qu'un jeune participant âgé de seulement 11 ans, illustrant toute la diversité de Genève internationale.

À l'issue de l'exhibition, le Grand Maître a sélectionné cinq participants auxquels il a remis des trophées commémoratifs, récompensant leur créativité et leur combativité. Un moment particulièrement mémorable fut celui où l'un des participants réussit à tenir **Levon Aronian en échec jusqu'à la nulle**, une performance exceptionnelle accueillie par les applaudissements enthousiastes du public.

L'échiquier comme espace de dialogue

Le tournoi a offert un cadre privilégié aux échanges informels, permettant de renforcer les relations professionnelles et de créer de nouveaux liens au sein de la communauté internationale de Genève, dans une atmosphère placée sous le signe de l'amitié et du respect mutuel.

À la clôture du tournoi, chaque participant a reçu une **médaille commémorative dédiée à Tigran Petrosian**, neuvième champion du monde d'échecs, en hommage à son remarquable héritage et à la contribution historique de l'Arménie au développement des échecs dans le monde.

Les participants ont également pu découvrir l'hospitalité arménienne à travers une sélection de fruits traditionnels, notamment l'emblématique abricot, symbole du riche patrimoine culturel de l'Arménie et de son accueil chaleureux.

Le deuxième Tournoi diplomatique d'échecs a démontré que les échecs sont bien plus qu'un simple jeu. Véritable langage universel, ils rapprochent les peuples, créent des espaces de dialogue et favorisent la confiance, le respect mutuel et la coopération internationale.

À Genève, ville consacrée au multilatéralisme, l'échiquier est devenu un espace où diplomatie, respect et amitié se sont naturellement rencontrés, rappelant une nouvelle fois combien le sport et la culture peuvent contribuer à bâtir un monde plus connecté, plus solidaire et plus pacifique. ■

MIDNIGHT IN YEREVAN

Philippe DERSARKISSIAN

Le jour décline sur Erevan, il tutoie la nuit.

Nous sommes en juillet 2019, les terrasses s'illuminent et s'animent avec ce brouhaha de personnes qui entrent et sortent en ce début de soirée.

J'aime cette ville. Je ressens ici cette formidable énergie si bénéfique, celle qui nous fait revenir ici, dès que nous pouvons: Je me ressource, et même «je me recharge» et cette belle cité que j'arpente au fil des années est une source inépuisable qui nous emplit de force et de souvenirs divers, et le tout amplifié avec les vidéos ou les photos que nous réalisons, tous, pour cristalliser des moments: Des éclats de rire, et des rencontres en famille comme point de ralliement à Erevan ou avec des amis, et les revoir ensuite sur nos smartphones tout au long de l'année... et puis, lorsque cela ne suffit plus, recommencer, et revenir encore, année après année, dans cette mère-patrie, et nous reconnecter à sa phénoménale énergie.

Là, je suis face à Cascade, je longe cette petite place si joliment agrémentée de statues au sein de massifs de fleurs, sublimés par des pelouses. J'arrive au pied des marches de Cascade.

Pour ceux d'entre vous qui ne connaîtraient pas l'endroit (ce serait étonnant si vous êtes déjà venu à Erevan!), voici un très rapide descriptif: Cascade est une succession de larges marches en travertin de 8 mètres de largeur, deux longues volées de marches séparées par de vastes paliers eux-mêmes ornés de fontaines, de statues et d'œuvres d'art diverses et de jardins pour punctuer votre ascension (ou reprendre votre souffle!).

C'est un espace monumental, une rue verticale en quelque sorte, un trait d'union entre le quartier de l'Opéra en bas et celui de Zeytoun et d'Arabkir en haut. 572 marches sur une longueur de 302 mètres et 78 mètres de dénivelé: Des escalators peuvent aussi vous faire oublier les chiffres précédents et vous mèneront presque en haut, à la place des Victoires.

Lorsque cette «montagne» sera vaincue alors là, et en fonction de la météo, vous verrez se détacher au loin l'autre montagne: Le Mont Ararat.

Je suis au pied de Cascade, m'assieds sur un banc, l'appli de mon téléphone m'indique un total de 10,6 kms de marche, Bon pour Cascade à pied: On verra demain!

J'observe un homme passer à quelques mètres de moi, Costume sombre, chapeau, moustache, il marche d'un pas alerte et je lâche:

- «Tamanian!» il se retourne, et moi gêné: «Monsieur Alexandre Tamanian?» il s'arrête, me regarde: «Vous me connaissez, vous êtes architecte?».

Et moi: «Non pas architecte, mais dans l'immobilier, et donc, oui, je vous connais par l'histoire, votre œuvre, et quelques photos que j'ai vu passer». Il sourit, et j'ajoute: «J'adore cette ville, y suis très attaché et... »

...Il me coupe la parole: «Tu aimes la ville, hein? alors lève-toi et je vais te la faire découvrir ! Allez, du nerf, tu

te reposeras demain!» il se retourne et observe Cascade, longuement, très longuement, pas comme un touriste mais comme un professionnel qui analyse un site. Il reste silencieux. Et moi de lui demander: «Et alors?» et il me répond: «Cela? eh bien! Ce n'est pas de moi, mais je comprends l'idée» et pointant son doigt vers les gens qui commencent à monter les marches: «une ville doit provoquer des rencontres, faire marcher les gens, ce n'est pas moi qui l'ai construite cette cascade mais elle s'inscrit dans ma logique urbaine, dans mon plan directeur pour Erevan que j'ai fait le 3 avril 1924 et je voulais vraiment cette liaison entre le centre de la ville et les quartiers au nord, mon confrère Jim Torosyan a repris mon idée. Mais alors, il l'a sublimée! Cascade est un trait d'union!»

Nous ne cheminons pas très longtemps, et arrivons à la place de la République, il sourit pose sa main sur une pierre, du tuf, bien évidemment et ajoute: «Une ville doit avoir sa propre lumière, tu vois, ce tuf n'est pas simplement qu'un minéral! Il change en fonction de la lumière: Le matin il est presque rose avec des nuances d'orange et d'ocre, et le soir il devient rouge».

Et moi: «Oui, vous vouliez donner une identité, une couleur, à Erevan!»

- «Oui, Philippe, mais pas seulement, je voulais que quelqu'un, qui arrive ici, comprenne qu'il est en Arménie».

J'avais lu que la place de la République est l'expérience la plus spectaculaire de l'urbanisme de Tamanian car elle est conçue comme une grande place centrale autour de laquelle sont implantés les bâtiments institutionnels. Cette place n'est pas que l'œuvre de Tamanian: Il a créé une règle architecturale à laquelle les bâtiments suivants doivent se conformer. Cette règle architecturale à toujours cours aujourd'hui car les architectes se succédant ont gardé cette idée de «ville-jardin» dont nous constatons encore plus l'intérêt en cette période de dérèglement climatique: De larges voies, des boulevards plantés, des parcs publics, des espaces verts.

Tamanian a fixé la géométrie fondamentale d'Erevan comme Hausmann l'a fait à Paris.

Sur notre droite le Palais du gouvernement l'un des chefs d'œuvre d'Alexandre Tamanian qui se >>>

MIDNIGHT IN YEREVAN

>>> retourne vers moi, me disant: «Allez, pas de fausse modestie je suis fier de cet édifice à double titre, d'abord comme architecte et ensuite comme père. Savais-tu Philippe que c'est mon fils Gevorg qui l'a achevé dans les années 1950 alors que ce projet, je l'avais commencé en 1926?».

«Non je ne le savais pas, mais j'aime, parce que ce bâtiment inclut différents éléments qui sont autant de référence à notre culture et à notre architecture: La monumentalité classique, le tuf rose, les arcs et colonnades, aussi une référence à l'architecture médiévale et puis enfin cette composition adaptée à la forme de la place...»

Nous nous dirigeons vers l'Opéra, et le visage d'Alexandre s'illumine, il sourit franchement: «Alors celui-là, alors celui-là!», il regarde la grande composition circulaire et ajoute «Puisque les gens continuent à se retrouver ici après ma mort, l'architecture a fait son travail».

Gevorg Tamanian poursuivra le projet de son père Alexandre lequel mourra en 1936 et qui ne verra donc jamais l'achèvement de son Opéra. Le théâtre sera achevé en 1939 et la salle de concerts en 1953 et ce projet recevra une médaille d'or à l'exposition internationale de Paris de 1937, une reconnaissance internationale.

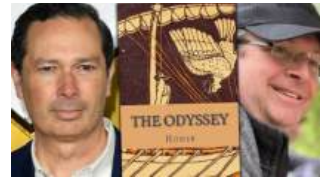
Alexandre ajoute: «Mon intuition c'est qu'un bâtiment ne reçoit pas nécessairement sa valeur symbolique par décret, c'est la ville et le regard des habitants qui en font un symbole».

Nous parvenons à la Northern Avenue ou l'Avenue du nord ou en arménien: Հյուսիսային պողոտա (Hyusisayin poghota) qui relie le secteur de l'opéra au centre administratif et je propose à Alexandre d'aller boire un verre à une terrasse. Nous nous asseyons à une table et attendant le serveur, il se tourne et se retourne se lève pour observer et son visage se ferme. Tout autour de nous se dressent des immeubles modernes et Tamanian observe, ces constructions contemporaines.

Moi: «Vous n'aimez pas, c'est ça?» il me regarde: «Ce n'est pas ça, certains de ces immeubles sont intéressants, mais d'autres pourraient aussi bien se trouver à Madrid, Moscou ou Dubaï, alors vois-tu, un architecte peut construire un immeuble n'importe où, mais construire un immeuble qui appartient à l'endroit où il se trouve c'est un exercice beaucoup plus compliqué».

«ՈՂԻՍԵՒՍ» ՀԵՌՈՒՄՏԱՍԵՐԻԱԼԸ ԿԸ ՆԿԱՐԱՀԱՆՈՒԻ ՆԱԵԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Հոմերոսի «Ողիսական» էպոսի հիման վրայ նկարահանուող «Ողիսևս» հեռուստասերիալի նկարահանումները նախատեսվում են նաև Հայաստանում և Յունաստանում: Այս մասին յայտնում է Deadline-ը:

Դրաման մի քանի տարի մշակելուց յետոյ թիմը նպատակ ունի նկարահանումները սկսել յաջորդ տարուայ սկզբին՝ Յունաստանում և Հայաստանում, և յոյս ունի, որ դա կարող է «ծնաւորել մէկ ընդլայնուած սերիալային տիեզերք»:

Ռեժիսորը Ռոբէլ Ռեյնէն է, ով նախկինում աշխատել է պատմական դրամաների վրայ, այդ թւում՝ «Վաշինգտոն», «Սև առագաստներ», «Հայո», «Վու մարդասպաններ»: Գործադիր պրոդյուսերներն են Վահագն Սարգսեանը USATV-ից, Ջորդան Դիկստրան, Դենիս Ջուհոսը, Կառլ Գայրուսեկը և ուրիշներ:

«Մենք այս ճանապարհորդութիւնը սկսեցինք հիւզ տարի առաջ՝ այս պատմութիւնը ժամանակի խորքերին համապատասխանեցնելու և կրկնուող ձևով ներկայացնելու տեսլականով: Մեր ցանկութիւնն է հանդիսատեսին ներկայացնել Հելլենիստական Յունաստանի իսկական և յուզիչ պատկերը», - ասել է Դիկստրան: ■

(Panorama.am)

Il boit son verre, se lève, la nuit est définitivement tombée, il me tend sa main, je me lève et le salue et il ajoute: «Construisez pour ceux qui ne sont pas encore nés», il s'éloigne se confond dans la foule et disparaît. Je hèle le serveur pour payer et ajoute «Je paierai pour nous deux» il me regarde, perplexe, un peu moqueur: «Mais vous êtes seul, Monsieur».

Mon appli m'indique 15,3 kms parcourus aujourd'hui soit 4,7 kms de plus qu'à Cascade...il est minuit.

En 1924, Alexandre Tamanian devait concevoir un Erevan de 150 000 habitants (aujourd'hui 1,1 million) comme projet de départ mais, l'industrialisation soviétique accéléra considérablement la croissance et l'architecte dut adapter la capitale à cette nouvelle dimension mais il mourra avant d'avoir pu l'achever en 1936 et à l'âge de 57 ans.

Toute sa vie durant il devra composer avec l'internationale soviétique et l'identité nationale arménienne.

C'est ce qui rend son architecture si particulière. Alors quand vous vous rendrez de nouveau à Cascade, faite un clin d'œil à la statue d'Alexandre Tamanian en train d'étudier ses plans.

On ne sait jamais, il pourrait être votre guide, le temps d'un rêve. ■

Ph. D.

NOUVEAU FONDS DE RÉINSTALLATION PERMANENTE POUR LE KARABAGH CRÉE EN AZERBAÏDJAN

Par un décret d'Ilham Alyev, un fonds de réinstallation permanente a été créé en Azerbaïdjan pour la répartition du parc immobilier au Haut-Karabagh (Artsakh) et dans les districts environnants.

Le sujet a fait l'objet d'un reportage par **Artyom Yerkanian** diffusé sur **Shant News** le 23 juillet 2026.

Quel problème ce fonds est-il censé résoudre ?

Pour donner une base juridique à la mission de ce fonds, le Mejlis (Parlement azerbaïdjanais) a modifié, il y a quelques semaines, plusieurs lois. Les médias d'État présentent aujourd'hui la création de ce fonds comme une étape majeure dans la mise en œuvre du programme du «Grand Retour». En réalité, il ne s'agit que d'une structure dont l'un des principaux objectifs est de légitimer l'appropriation des biens appartenant aux Arméniens.

Les documents publiés indiquent que cette nouvelle institution administrera non seulement les logements en cours de construction, mais aussi les infrastructures existantes. Il est donc clair qu'il est question des habitations appartenant aux Arméniens.

Pourtant, les autorités azerbaïdjanaises avaient affirmé à plusieurs reprises que les biens des Arméniens ne seraient pas menacés et que leurs propriétaires pourraient, à l'avenir, récupérer et utiliser leurs propriétés. Ilham Aliyev lui-même avait déclaré que les logements appartenant aux Arméniens avaient été mis sous scellés et étaient placés sous la surveillance de la police militaire. De son côté, Farid Shafiyev, président du conseil d'administration du Centre d'analyse des relations internationales rattaché à l'administration présidentielle, avait affirmé que les Arméniens pourraient revenir à tout moment pour reprendre possession de leurs biens.

Dans la pratique, cependant, la réalité est tout autre. La nouvelle institution commencera à délivrer des titres de propriété, ce qui signifie que le processus est déjà engagé : des droits de propriété sur des maisons appartenant aux Arméniens sont attribués à de nouveaux propriétaires, en l'occurrence des Azerbaïdjanais.

Ce processus a commencé à Stepanakert, où a été créée la soi-disant «Université du Karabakh», installée sur le campus de l'Université d'État d'Artsakh. Des dortoirs ont été aménagés pour les étudiants transférés de Bakou, en utilisant précisément des immeubles résidentiels appartenant aux Arméniens. Par la suite, la même pratique a été appliquée dans les villages arméniens.

Les informations du groupe de monitoring *Monument Watch* confirment que dans les villages arméniens de Vank, Khachen et d'autres localités où aucun Azerbaïdjanais n'avait jamais vécu auparavant, les maisons appartenant aux Arméniens ont été attribuées à des Azerbaïdjanais venus de Bakou et d'autres villes.

L'Université d'État d'Artsakh (© Marcin Konsek / Wikimedia Commons)

Des images de satellite montrent également que plusieurs quartiers de Stepanakert, où se trouvaient des immeubles résidentiels arméniens, ont été démolis et remplacés par de nouveaux bâtiments à plusieurs étages.

Tout cela se produit alors que la Cour internationale de Justice avait clairement ordonné à l'Azerbaïdjan de préserver les biens privés appartenant aux Arméniens et de créer les conditions permettant leur restitution à leurs propriétaires légitimes.

Comment les autorités azerbaïdjanaises présentent-elles cette situation aux organisations internationales ?

Aliyev affirme que les Arméniens peuvent revenir, obtenir la citoyenneté azerbaïdjanaise et récupérer alors leurs biens.

Il existe en effet un service public chargé des questions foncières qui a mis en place l'année passée, un portail électronique invitant les Arméniens à enregistrer leurs propriétés. Après vérification, leurs droits seraient «pris en compte».

Cependant, il n'est pas clair ce que signifie concrètement cette prise en compte, ni quelles en seraient les conséquences.

Ce qui est intéressant, c'est que les informations concernant ce portail n'ont été diffusées qu'en langue azerbaïdjanaise. Aucune information en russe n'a pu être trouvée, ni dans les médias ni sur Internet. Cela laisse penser qu'il s'agissait avant tout d'une démarche purement formelle et déclarative. C'est d'ailleurs ainsi que des organisations internationales de défense des droits humains, notamment *Human Rights Watch*, l'ont qualifiée.

En réalité, le droit de propriété n'a aucun lien avec la citoyenneté. Il s'agit d'un droit universel, et le droit à la restitution existe indépendamment du fait que le propriétaire accepte ou non d'acquérir la citoyenneté azerbaïdjanaise. La Cour internationale l'a expressément confirmé dans ses décisions.

Combien d'Azerbaïdjanais ont été installés dans les maisons appartenant aux Arméniens du Haut-Karabakh ? >>>

NOUVEAU FONDS DE RÉINSTALLATION PERMANENTE POUR LE KARABAGH CRÉE EN AZERBAÏDJAN

►►► Pour le programme du «Grand Retour», dix milliards de dollars avaient été alloués du budget de l'État jusqu'en 2025.

Une agence gouvernementale spéciale, composée de dix-sept groupes de travail, a été créée pour coordonner ce processus.

Ilham Aliyev a déclaré que d'ici décembre 2026, au moins 140 000 Azerbaïdjanais devraient être réinstallés au Haut-Karabakh.

Ville de Kelbadjar/Karvachar, août 2025 (© step1.am)

Toutefois, les chiffres réels sont très loin de cet objectif.

Les informations qui filtrent sur Internet montrent que le rythme est beaucoup plus lent. Le journaliste azerbaïdjanais Ganimat Zahid, coordinateur de la chaîne YouTube *Azerbaycan Saati*, écrivait notamment que les réfugiés ne se pressaient pas de retourner au Karabakh. Ils ne souhaitent pas quitter leurs maisons à Bakou, Soumgaït ou Gandja pour revenir dans une région qu'ils ont quittée il y a longtemps.

Quant à ceux qui ont été contraints de partir, après avoir perdu leurs logements à Bakou ou à Soumgaït en échange d'un appartement au Haut-Karabakh, beaucoup ont déjà revendu ces logements ou les louent à des touristes.

Que devraient faire les Arméniens d'Artsakh pour défendre leurs droits?

Je pense qu'il n'existe qu'une seule solution: conserver tous les documents prouvant leurs droits de propriété et attendre le moment opportun pour saisir la Cour européenne des droits de l'homme ou d'autres juridictions internationales compétentes.

À Bakou, les autorités sont conscientes que ce moment viendra et s'en inquiètent réellement. Ainsi, Elkhon Sahinoglu, directeur du centre d'analyse azerbaïdjanais *Atlas*, avait reconnu dans une interview que la confiscation des biens arméniens pourrait avoir des conséquences très négatives, car les Arméniens finiraient par saisir les tribunaux internationaux, lesquels reconnaîtraient leurs droits et condamneraient l'Azerbaïdjan à verser des indemnités.

«ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱԴԵՏ. ԴԱՇՆԱՍՈՒՐԱՅԻՆ ԵՐԿԵՐ» ԳԻՐՔԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կոմիտասի թանգարան-հիմնարկը լույս ընծայած է վարդապետի ստեղծագործական ժառանգության նուիրում այս տարուան ամենէն սպասուած հրատարակութիւններէն մէկը՝ «Կոմիտաս վարդապետ. դաշնամուրային երկեր»։ Հատորին մէջ ընդգրկուած են

Կոմիտասի դաշնամուրային ստեղծագործութիւններու ընտրանին՝ «Մշոյ շորոր», «Եօթ պար» եւ «Եօթ երգ»։ Առաջին անգամ մէկ հրատարակութեան մէջ ընթերցողին կը ներկայացուին ոչ միայն լայնօրէն շրջանառուող խմբագրական տարբերակները, այլ նաեւ այդ նոյն ստեղծագործութիւններուն արխիւային ձեռագիրներու բնօրինակ շարուածքը՝ առանց որեւէ խմբագրական միջամտութեան։ Հրատարակութեան հիմքը կը կազմեն Եղիշէ Զարենցի անուան գրականութեան եւ արուեստի թանգարանին, ինչպէս նաեւ Կոմիտասի թանգարան-հիմնարկի թուային արխիւին մէջ պահպանուող ձեռագիրները։

Հատորին նախաբանը եւ ծանօթագրութիւնները ներկայացուած են հայերէն եւ անգլերէն։ Իւրաքանչիւր ստեղծագործութեան կից տեղադրուած է նաեւ QR քոտ, որուն միջոցով կարելի է ունկնդրել Հայաստանի Հանրապետութեան վաստակաւոր արուեստագետ Հայկ Մելիքեանի բարձրարուեստ կատարումները։ ■

Մարինա ՀԱՄԱՍՏԵԱՆ
(ԱԶԴԱԿ)

Des précédents existent. Il faut se souvenir du cas des Grecs ayant quitté Chypre du Nord. Des années, voire des décennies plus tard, ils ont engagé des procédures devant les juridictions internationales et ont obtenu gain de cause, contraignant la Turquie à leur verser des indemnités.

Il existe également un précédent concernant directement l'Azerbaïdjan: l'affaire Sargsyan c. Azerbaïdjan devant la Cour européenne des droits de l'homme en 2015. La Cour a reconnu les droits de la famille Sargsyan et a condamné le gouvernement azerbaïdjanais à lui verser une indemnisation pour la perte de ses biens.

Cette procédure judiciaire a duré neuf ans avant que justice ne soit rendue. Les Arméniens d'Artsakh doivent donc se préparer à une lutte de longue haleine. Le moment n'est peut-être pas encore venu, mais s'ils conservent soigneusement tous leurs documents, ils pourront un jour les utiliser efficacement.

Rappelons enfin l'exemple des descendants des Arméniens occidentaux qui, un siècle plus tard, en conservant les documents de leurs ancêtres, ont intenté des actions en justice aux États-Unis, ont obtenu des indemnités des compagnies d'assurance.

Je suis convaincu que, tôt ou tard, il en ira de même pour nos compatriotes qui ont laissé leurs biens au Haut-Karabakh. ■

«ԹՈՅԼ ՊԻՏԻ ՏԱՐՆԵ ՈՐ ՓՈՂՈՑԸ ԼԻՆԻ ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐԻՆ ՈՒՂՈՒԹԻՒՆ ՏՈՒՈՂԸ»

Հրաչ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

Վերջերս Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ 19-րդ-20-րդ դարու տիտաններէն՝ Գարեգին Կրդ. Յովսէփեանի (հետագային՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս, 1943-1952) 1911-ին հրատարակուած արժեքաւոր գործերէն մէկը կը կարդայի, երբ ստորեւ բերուած հատուածը ուշադրութիւնս գրաւեց: Կարծես այս օրերուն գրուած ըլլար:

Ինչպէս ֆրանսական խօսքը կ'ընէ՝ «որքան ալ բան մը փոխուի, նոյնը կը մնայ» (plus ça change, plus c'est la même chose): Հայերս կը սիրենք իրարու յիշեցնել, որ «պատմութեան դասերը պետք է սորվինք»: Անշուշտ, մարդիկ պատմութենէն կը սորվին, սակայն հասարակութիւնները այդ դասը միշտ չէ, որ կը պահեն իրենց յիշողութեան մէջ: Կարծեք իւրաքանչիւր սերունդ պետք է զայն վերստին սորվի: Եթէ գիտակցի, անշուշտ:

Գարեգին Կարդապետ Յովսէփեանի 20-րդ դարու արշալոյսին Հայ Եկեղեցւոյ եւ ժողովուրդի առջեւ ծառացած խնդիրները դիմագրաւելու առանցքային պատգամը կարելի է այսպէս ամփոփել.

Ան կը զգուշացնէ, որ Եկեղեցւոյ կեանքն ու ապագան չեն կրնար առաջնորդուիլ պատահականութեամբ, փողոցի տրամադրութիւններով կամ վարչական ընթացիկ գործելակերպով: Ան կը շեշտէ ազգային-եկեղեցական կեանքի խորքային նորոգման անհրաժեշտութիւնը՝ հոգեւոր վերակենդանացում, կրթեալ ու պատրաստուած հոգեւորականութիւն, ծխական համայնքներու կազմակերպում, բարոգչութիւն, ընկերային ծառայութիւն եւ մշակութային ու կրթական հաստատութիւններու ամրապնդում: Իր համոզումով Եկեղեցին պետք ունի այնպիսի առաջնորդութեան, որ վարչական կառավարումէն անդին կարենայ նոր կենսունակութիւն ստեղծել եւ նպաստել ժողովուրդի հոգեւոր եւ բարոյական վերածնունդին:

Յովսէփեան կը գրէ (*)՝

«Թոյլ պիտի տա՞նք, որ փողոցը լինի մեր ազգային գործերին ուղղութիւն տուողը: Պատուաբեր չի լինիլ մեզ համար, եթէ նորից կրկնենք այն սխալները: Անհրաժեշտ է հետզհետէ հող պատրաստել և ազգային-եկեղեցական

ԼՈՅՍ Է ՏԵՍԵԼ «ԱՐՑԱԽԻ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. ՊԱՏՄԱՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵՐՊԱՐԸ ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԼՈՅՍԻ ՆԵՐՔՈՅ» ԳԻՐՔԸ

Monument Watch – Լոյս է տեսել «Արցախի Տիգրա-նակերտ. Պատմամշակութային կերպարը հնագիտա-կան հետազոտութիւնների լոյսի ներքոյ» գիրքը, որն ամփոփում է քաղաքի վերաբերեալ աղբիւրագիտական ողջ տուեալներն ու հնագիտական հետազոտութիւն-ները:

Գիրքը հեղինակել են 21 հետազոտողներ Հայաստանից և արտերկրից: Գիրքը հայերէն լեզուով է, հրատա-րակուել է ՀՀ Գիտութիւնների ազգային ակադեմիայի հնագիտութեան և ազգագրութեան ինստիտուտի կող-մից, 360 էջ, 600 նկարազարդում, խմբագիր՝ Համլետ Պետրոսեան, մասնակցութեամբ՝ Արմինէ Գաբրիէլեանի: ■

ընդհանուր ժողով գումարել, քայքայման վիճակին հասած մեր դարաւոր ազգային ժառանգութեան կրօնական վերակենդանութեան, վարչական եւ ծխական բարեփոխութեան խնդիրները լուծել բաւականութիւն տալ ժամանակի հասունացած եւ խելացի պահանջներին, աւելի սերտ յարաբերութիւն եւ միութիւն մշակել եկեղեցւոյ լոյսեան մէջ: Պետք է միջոցներ ձեռք առնել ժամանակի համաձայն մտաւոր եւ բարոյական բարձր մակերէնոյթով եկեղեցակա-նութիւն պատրաստել եւ նիւթապէս ապահովել գիտական եւ կրթութեան միաբանութիւն ստեղծել, կարգաւորել եւրոպական՝ մտքով Մ. Աթոռի թանգարանն ու մատենադարանը, դիւրութիւններ ստեղծել գիտութեամբ զբաղուելու վանքերի առաջ քաղաքակրթական բարձր նպատակ դնել, ճեմարանը եւ միւս հաստատութիւններն իրենց անկերպարան եւ անապահով վիճակից հանել, կալուածների եւ դպրոցների կառավարութեան եւ բարեկարգութեան աւելի խելացի եւ հաստատուն ձեւ մշակել:

Եկեղեցական արուեստը ճարտարապետութիւնը, նկարչութիւնը, յատկապէս երաժշտութիւնը կարօտ են աւելի հոգատարութեան եւ ինամատարութեան: Մեր եկեղեցական կեանքի ներքին բովանդակութիւնը ու քաղաքակրթական ստեղծական կարողութիւնը աղ-թատացել է կամ անփութութեան ենթարկուել, մենք չունենք՝ քրիստոնէական-եկեղեցական բարեգործական հաստատութիւններ՝ հիւանդանոց, անկէլանոց եւ որբանոց. չունինք աղքատների կանոնաւոր ինամա-տարութիւն, հովութիւն, կամ հոգեշահական գործու-նէութիւն, համայնական կամ ծխական կազմա-կերպութիւն: Զարուչական գործը նոյնպէս մատնուած է անփութութեան եւ մեր առաջնորդները հոգեւոր կեանքի ղեկավարներ չեն, կրօնական-բարոյական կեանքին ուղղութիւն տուող, այլ դիւանական պաշ-տօնեաներ: Այս բոլոր խնդիրների յաջող խնդիրների յաջող լուծումն ու կանոնաւորումը մեծ կամ փոքր չափով կախուած է կաթողիկոսի անձնաւորութիւնից»: ■

(*) Գարեգին Կրդ. Յովսէփեան, «Մաղաքիա Արքեպիսկոպոս Օրմանեան եւ Կաթողիկոսական Ընտրութիւն». Բ. Տպագրութիւն. Թիֆլիս, 1911:

ԹՈՒՐՔ ՀՆԱԳԵՏՆԵՐՆ ԱՆՈՄԱԼԻԱՆԵՐ ԵՆ ՅԱՅՏՆԱԲԵՐԵԼ ՆՈՅԵԱՆ ՏԱՊԱՆԻ ՈՐՈՆՈՒՄՆԵՐԻ ՎԱՅՐՈՒՄ

Գեղամ ՄԿՐՏՉԵԱՆ

Արարատ լեռանը մօտ տարածքում, Նոյեան Տապանի որոնումների ընթացքում անոմալիաներ են յայտնաբերուել: Այս մասին, յուրմ անելով թուրքական «Միլիեթ» թերթին, տեղեկացնում են ռուսական լրատուամիջոցները: Հետազոտողները ռադիոլոկացիոն սկանադրման ընթացքում բազմաթիվ անկանոնություններ են հարթ եզրերով խոռոչներ են յայտնաբերել Նոյեան տապանի որոնման տարածքում: Արդեօ՞ք սրանք աստուածաշնչեան նախ բեկորներ են՝ կը պարզուի երկու ամսուայ ընթացքում, ասել է Նախագծի ղեկավար, պրոֆեսոր Ջենկեր Աթիլան:

Ուսումնասիրությունները կատարում են Արարատից 28 կմ հեռավորության վրայ գտնուող Դուրուփիսար շրջանի ժայռագոյացության վրայ, որի ուրուագիծը նման է հսկայ նախ: Դրա երկարությունը 164 մետր է, որը համապատասխանում է 300 կանգունի՝ Հին Կտակարանում նկարագրուած տապանի չափսին:

«Մեր նախագիծը մեկնարկել է 2026 թուականի յունիսի 28-ին: Մինչեւ այս պահը մենք ստեղծել ենք 3D մոդելներ, GPS կետեր են քարտեզներ: Մենք նաեւ ստորգետնեայ հետազոտություններ ենք կատարել՝ օգտագործելով ԱՄՆ ռազմաօդային ուժերի կողմից գործածուող ռադիոդորոնողական համակարգերը: Մենք փորձում ենք հասկանալ, թե արդեօք կա՞ն ստորգետնեայ խոռոչներ, փայտի մնացորդներ կամ այլ բեկորներ, որոնք կարող էին կազմել նախ ծելը: Չնայած վերջնական արդիւնքներ կ'ունենանք երկու ամսից, Նոյնիսկ ընթացիկ տուեալները շատ կարեւոր են մեզ համար»,- հնագիտության պրոֆեսորի խօսքերն է մեջբերել թուրքական թերթը:

Հնագետի խօսքով, հետազոտության ընթացքում ի յայտ են բերուել բազմաթիվ դատարկություններ եւ մի քանի մակարդակներում հատուող անկիւնային կառուցուածքներ, որոնք միանում են կազմաւորման կենտրոնական կողմում:

ՏԵՐՈՒՆԻ

Ցաւով տեղեկացանք, որ 94 տարեկանում կեանքից հեռացել է շուեյցարաքնակ հայազգի **Օքսենթ Կայթմազովը**:

Կեանքի վերջին շրջանում նա իր շուրջ 60 երաժշտական գործիքներից բաղկացած հաւաքածուն նուիրել է սոցիալապես անապահով հայ պատանի երաժիշտներին՝ նրանց կրթութեանն ու ստեղծագործական զարգացմանը նպաստելու նպատակով:

Շուեյցարիայում Հայաստանի Հանրապետութեան դեսպանութեան աջակցութեամբ և միջնորդութեամբ գործիքները փոխանցուել են Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեանը (ՀԲԸՄ): Միութեան նախաձեռնութեամբ դրանք կը վերանորոգուեն, կը տեղափոխուեն Հայաստան և Նոր ուսումնական տարրուանից կը տրամադրուեն երաժշտական կրթութիւն ստացող երեխաներին:

Օքսենթ Կայթմազովն իր խնայողութիւնների մի մասը նաև նուիրաբերել է Հայաստանի ֆրանսիական համալսարանին՝ Արցախից տեղահատուած սոցիալապես անապահով ուսանողներին կրթաթոշակներ տրամադրելու նպատակով: Նրա անունը կ'ընդգրկուի համալսարանի նուիրատուների ցանկում: ■

«Անոմալիաների եւ ուղիղ անկեան տակ հատուող խոռոչների առկայութիւնը հարց առաջացրեց, թե արդեօք դրանք կարո՞ղ են լինել նախ մաս: Մենք հողի նմուշներ ենք վերցրել եւ որոշ անալիզներ արել: Աշխատանքները շարունակում են. մենք կը վերցնենք հողի մօտ հազար նմուշ: Մեր ուսումնասիրութիւնների ընթացքում արդէն հաստատուել է, որ կազմաւորման ներքին մասից ելնող ածխածնի քանակը 40%-ով աւելի է, քան արտաքին մասինը: Սա ենթադրում է օրգանական նիւթի կամ փայտի մնացորդների առկայութեան հնարաւորութիւն: Արդէն ընթացիկ տուեալները մեծացնում են այն բանի հաւանականութիւնը, որ այստեղ Նոյի տապանն է»,- ասել է գիտնականը:

Ըստ Աստուածաշնչեան աւանդոյթի, ինչպէս յիշեցնում են լրատուամիջոցները, Արդար Նոյը Բարձրեայի հրամանով տապան էր կառուցել՝ իր ընտանիքն ու կենդանիներին Համաշխարհային քրիեղեղից փրկելու համար: Ջրիեղեղից յետոյ տապանն իջել էր Արարատեան լեռներին: 1949 թուականին ԱՄՆ ռազմաօդային ուժերի ինքնաթիռը գաղտնի առաքելութեամբ թռիչքի ժամանակ լուսանկարել է Դուրուփիսարում գտնուող երկրաբանական կազմաւորումը, որը գիտական աշխարհում ստացել է «Արարատեան անոմալիա» անունը: ■

(ԱԶԳ)

PEUT-ON PERDRE SA LANGUE SANS PERDRE SON PAYS?

Marie TAFFOUREAU

On peut perdre une frontière et conserver un alphabet.

Les Arméniens en ont fait l'expérience pendant des siècles. Un territoire disparaissait, une communauté changeait de langue quotidienne, un enfant naissait à Beyrouth, Marseille, Los Angeles ou Moscou, et trente-neuf signes continuaient de relier des existences que la géographie avait séparées. L'alphabet inventé par Mesrop Machtots au Ve siècle est ainsi devenu davantage qu'un instrument d'écriture. Il a servi de patrie portable.

Au XXIe siècle pourtant, le danger a changé de forme. Personne ne vient arracher les lettres des livres. Elles peuvent simplement cesser d'être nécessaires.

Un adolescent arménien peut aujourd'hui parler russe avec ses amis, anglais pour travailler, français dans sa vie sociale, quelques mots d'arménien avec ses grands-parents et écrire ces derniers avec l'alphabet latin sur son téléphone.

Une langue peut alors survivre partout et reculer chaque jour.

Deux arméniens dans une même langue

Dire «la langue arménienne» donne l'impression d'une évidence que l'histoire a compliquée.

L'arménien contemporain possède deux grandes formes standardisées, l'arménien oriental, dominant en République d'Arménie et dans une grande partie de l'espace postsoviétique, et l'arménien occidental, historiquement issu des communautés de l'Empire ottoman et aujourd'hui largement diasporique. Elles demeurent largement intercompréhensibles, avec des différences de prononciation, de vocabulaire, de grammaire et parfois de rapport intime à la langue. La différence est aussi graphique.

En Arménie soviétique, l'orthographe fut réformée à partir de 1922, puis partiellement corrigée en 1940. La diaspora issue de l'ancien Empire ottoman conserva majoritairement l'orthographe classique. Une décision pédagogique prise dans un État disparu continue donc, un siècle plus tard, à distinguer visuellement deux Arméniens écrivant pourtant la même langue.

L'histoire politique s'est déposée jusque dans les voyelles.

Le paradoxe devient plus profond encore puisque l'article 20 de la Constitution arménienne désigne simplement «l'arménien» comme langue de l'État. Le texte constitutionnel ne choisit juridiquement ni l'oriental ni l'occidental. Dans la pratique administrative, scolaire, médiatique et institutionnelle, l'arménien oriental occupe naturellement la position centrale.

L'un possède un État. L'autre possède surtout des communautés.

Voilà toute la question.

L'arménien occidental cherche son territoire

L'UNESCO a classé l'arménien occidental parmi les langues «définitivement en danger», catégorie correspondant à une rupture de transmission familiale lorsque les enfants ne l'apprennent plus comme langue maternelle.

Cette fragilité produit une situation singulière.

Des Arméniens peuvent porter un patronyme arménien, fréquenter l'Église arménienne, connaître l'histoire familiale du génocide, cuisiner arménien, écouter Komitas, se rendre en Arménie et ne plus pouvoir construire une phrase dans la langue de leurs arrière-grands-parents.

Il serait cruel de leur retirer pour cela leur arménité.

La langue transmise après un génocide obéit à une histoire sociale particulière. Une famille arrivée en France devait apprendre le français. Une autre installée aux États-Unis devait apprendre l'anglais. L'enfant devait réussir à l'école, travailler, entrer dans une société nouvelle. La langue majoritaire était souvent celle de la promotion sociale. L'arménien restait dans la cuisine, la prière, les disputes familiales, les chansons et certains mots impossibles à traduire. Puis une génération comprenait encore sans parler.

La suivante ne comprenait plus.

La disparition d'une langue commence rarement par un silence. Elle commence par une réponse donnée dans une autre langue.

Une promesse juridique restée en suspens

Le programme du gouvernement arménien adopté en 2021 pour la période allant jusqu'en 2026 contenait une disposition particulièrement importante. Il prévoyait d'étudier les possibilités législatives permettant d'accorder un statut particulier à l'arménien occidental en République d'Arménie, tout en renforçant son enseignement dans les programmes scolaires, universitaires et complémentaires.

Au 21 août 2026, je ne trouve pourtant pas de dispositif législatif ayant achevé cette promesse par la création effective de ce statut.

La nuance compte.

PEUT-ON PERDRE SA LANGUE SANS PERDRE SON PAYS?

►►► Entre annoncer que l'on protégera une langue et lui donner une existence institutionnelle, il existe toute la distance du droit.

L'État agit néanmoins. Le programme diasporique «Step Toward Home» organisé en 2026 propose par exemple des cours d'arménien oriental et occidental aux jeunes de la diaspora.

Reste une question plus ambitieuse. Que signifierait réellement reconnaître l'arménien occidental en Arménie?

Former des enseignants, publier des manuels, financer des chaires universitaires, accepter davantage sa présence dans les médias publics, produire des dictionnaires contemporains, développer des correcteurs orthographiques, des synthèses vocales et des outils numériques. La reconnaissance symbolique ouvre la porte. La politique linguistique construit la maison.

Quand le téléphone change l'alphabet

La prochaine réforme de l'arménien ne sera peut-être votée par aucun gouvernement.

Elle se déroule déjà sur les écrans.

Depuis longtemps, des Arméniens écrivent leur langue en caractères latins ou parfois russes lorsqu'ils communiquent en ligne. Des linguistes arméniens ont étudié ces formes de translittération et les transformations qu'elles entraînent.

Le phénomène paraît anodin lorsqu'un message devient «barev» plutôt que «բարեւ» ou «բարև».

Il l'est moins lorsque l'alphabet cesse progressivement d'être indispensable pour parler la langue.

Car une langue possède plusieurs niveaux de disparition. Elle peut perdre des locuteurs, puis son écriture, puis certains domaines d'usage. On continuera peut-être à parler arménien tout en utilisant l'anglais pour la science, le russe pour certains échanges économiques, le français dans une partie de la diaspora et l'alphabet latin pour communiquer rapidement.

L'arménien deviendrait alors une langue affective entourée de langues fonctionnelles.

Une langue que l'on aime beaucoup et dont on a de moins en moins besoin.

L'intelligence artificielle parle avec ceux qui lui écrivent

L'intelligence artificielle ajoute une nouvelle frontière.

Les grands modèles linguistiques apprennent à partir de corpus. Les langues abondamment publiées disposent de milliards de phrases. Une langue faiblement numérisée entre dans la machine avec moins de livres, moins de dialogues, moins de traductions et moins de corrections humaines.

L'arménien appartient déjà aux langues considérées comme disposant de ressources numériques limitées dans la recherche en traitement automatique du langage. Des travaux récents essaient précisément d'améliorer la génération morphologique en arménien.

(© Armine Aghayan / Wikipedia)

Pour l'arménien occidental, l'enjeu est encore plus aigu. En 2024, des chercheurs présentaient le premier corpus parallèle d'ampleur destiné à la traduction automatique entre arménien occidental et anglais, avec environ 147 000 paires de phrases collectées.

En 2025, d'autres travaux portaient même sur le hamshentsnag, variété arménienne occidentale menacée, afin d'examiner comment des modèles pouvaient apprendre grâce aux proximités avec les autres formes d'arménien.

La question linguistique devient ainsi technologique.

Une langue absente des corpus risque un jour d'être présente dans les mémoires et absente des machines.

Le russe, l'anglais et la langue du lendemain

L'Arménie postsoviétique a renforcé la place publique de l'arménien après 1991 sans effacer le russe. Celui-ci demeure culturellement et économiquement important. L'anglais progresse avec les technologies, les universités, la mobilité internationale et l'économie numérique.

Le multilinguisme constitue une richesse. Le danger apparaît lorsque les fonctions prestigieuses migrent toutes vers d'autres langues.

Si l'on aime en arménien, que l'on fait des affaires en russe, que l'on code en anglais et que l'on écrit sur Instagram en alphabet latin, quelle fonction reste-t-il à l'alphabet de Machtots?

La réponse ne peut pas être la fermeture linguistique. Une langue survit rarement parce qu'elle interdit ses concurrentes. Elle survit parce qu'elle permet de tout faire.

Il faut pouvoir écrire un poème en arménien et programmer une intelligence artificielle, rédiger un contrat et envoyer une plaisanterie, enseigner la biologie moléculaire et parler d'amour, publier un article scientifique et commander un café.

La modernité d'une langue se mesure peut-être précisément à cela: au nombre de futurs qu'elle sait nommer.

Une patrie de trente-neuf lettres

L'Arménie possède cette particularité vertigineuse d'avoir longtemps vécu dans sa langue avant de retrouver son État.

Aujourd'hui, elle possède les deux.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԶԱՂԱԶԱՅԻՈՒԹԵԱՆ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐԸ 2025-ԻՆ ՀԱՍԱԾ ԵՆ ԱՌԱԲԵԼԱԳՈՅՆ ԹԻԵՐՈՒՆ

2025-ին ՀՀ քաղաքացիություն ստանալու դիմումներու թիվը գերազանցած է 32 հազարը: Այս պատմական առաւելագոյն ցուցանիշ է, որ պայմանաւորուած է քաղաքացիութիւնը բացառապէս ճամբորդական փաստաթուղթ ձեռք բերելու նպատակով օգտագործելով: Այս մասին Օգոստոսի 14-ին ասուլիսի ժամանակ յայտարարած է Ներքին գործոց նախարարի տեղակալի պաշտօնակատար Արմէն Ղազարեանը:

Ղազարեանի խօսքով՝ դիմումներու այս կտրուկ աճը, որ նախորդ երկու տարիներուն կազմած էր աւելի քան 20 հազար, իսկ մինչ այդ՝ միջինը 7-8 հազար, ուղղակիօրէն կապուած է Ուկրաինայի սկսուած ռազմական գործողութիւններու եւ Ռուսաստանի քաղաքացիներու նկատմամբ կիրառուած ճամբորդական սահմանափակումներու հետ:

Ան ընդգծած է, որ ազգութեամբ հայերու համար Հայաստանի քաղաքացիութիւն ձեռք բերելու պետական պահանջները գործնականին զերոյական են և չնայած հնարաւոր վարչարարական ու թղթային որոշ բարդութիւններուն, պետութիւնը փաստացի որևէ խիստ պահանջ չ'առաջադրեր:

Անդրադառնալով քաղաքացիութեան ինստիտուտի արժեւորման՝ փոխնախարարի պաշտօնակատարը նշած է, որ այս ինտիքը, որ արտացոլուած է նաեւ Եւրոպական Միութեան հետ վիզաներու ազատականացման գործողութիւններու ծրագրին, Նոր չէ եւ յառաջիկային կը հասցեագրուի համապատասխան օրէնսդրական փոփոխութիւններու նախագիծով:

Ղազարեան անդրադարձած է նաեւ քաղաքացիութեան դադարեցման եւ վերականգնման գործող կարգին՝ այն որակելով ոչ տրամաբանական: Մասնաւորապէս, ան մտահոգութիւն յայտնած է, որ քաղաքացիութիւնը կամովին դադարեցուցած անձը հնարաւորութիւն ունի կարճ ժամանակ անց կրկին դիմել ան վերականգնելու համար:

Բացի այդ, ան առանձնացուցած է անչափահասներու, յատկապէս արական սեռի երախաներու քաղաքացիութեան դադարեցման հարցը ծնողներու որոշմամբ՝ ընդգծելով, որ այս ինստիտուտի շուրջ հանրային անկեղծ քննարկման եւ լուծումներու անհրաժեշտութիւն կայ:

(ԱԿՕՍ)

PEUT-ON PERDRE SA LANGUE SAN PERDRE SON PAYS?

>>> Elle pourrait pourtant découvrir qu'un territoire se défend plus facilement qu'un vocabulaire. On voit immédiatement une frontière franchie. Personne ne remarque le dernier enfant qui cesse de parler la langue de sa grand-mère.

Il n'y aura ni sirène ni communiqué.

Seulement, un soir, une vieille femme dira quelque chose en arménien occidental.

Son petit-fils lui sourira.

Puis il lui répondra en français.

Et dans cet espace minuscule entre deux phrases, une civilisation aura perdu quelques centimètres de territoire. ■

M.T.

(Arménie Info)

ԹՈՒՐԵԱԿԱՆ ՉԲՕՍԱՇՐՋԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆ ԱՅՅԵՐ Ե ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄ ԴԵՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Թուրքական «Gever turizm» զբոսաշրջային գործակալութիւնը շրջապտոյտներ է կազմակերպում Հարաւային Կովկասի երկրներ՝ Հայաստան, Վրաստան ու Ադրբեջան, ինչպէս նաև Իրան և Իրաք: Գործակալութիւնը գտնուում է Վանում, բայց մեկնումներն իրականացուում են ոչ միայն Վանից, այլ նաև Մուրադիէից, Չալդիրանից, Դոդուբայազէից, Իգդիրից և Կարսից:

«Instagram»-եան էջում պարբերաբար գովազդային արշաւ է իրականացուում դէպի Հայաստան 4-օրեայ զբոսաշրջային այցի մասին: Գործակալութիւնը աստիճանով շրջապտոյտներ է կազմակերպում՝ այցելելով Երևան, Գիւմրի, Էջմիածին, Տաթևի վանական համալիր, Գառնի, Գեղարդ, Զարեհի սիմֆոնիա և Սևանայ լիճ:

Տեղեկատուութեան մէջ նշուում է, որ վերոնշեալ երթուղով զբոսաշրջային այցն արժի 15.000 թուրքական լիրա (շուրջ 115.000 դրամ): Արժեքը ներառում է յարմարաւետ միկրոատոմոբիլ, հիւրանոց և զբոսավարի (գիր) ծառայութիւն: ■

(ԱՌԱԴՏ)

COMMUNICATIONS

DONS

En faveur de la paroisse de l'église St. Hagop

À la mémoire de Mme Ida Deukmedjian Aslanian

Ani & Iskender Giragossian	Fr.	200
Sandra & Shant Giragossian	Fr.	200
Raffi Giragossian	Fr.	100
Lucik & Hratch Giragossian	Fr.	200
Ani Selian	Fr.	100
Quentin Epiney	Fr.	100
Paul Epiney	Fr.	100
Anonyme	Fr.	200
Anonyme	Fr.	20
Nadia Cattai	Fr.	10
Ani Sirmakes	Fr.	100
Agavni Sirmakes	Fr.	100
Garen Ucari	Fr.	60
Seda Sahakyan	USD	1'000

À la mémoire de M. Edouard Eretzian

Famille Eretzian	Fr.	300
------------------	-----	-----

La paroisse de St. Hagop remercie chaleureusement les donateurs.

RENDEZ-VOUS

Tous les mercredis: (du calendrier scolaire genevois): de 10h00 à 16h15, cours de l'Ecole Topalian dans les locaux de la Fondation Topalian (à côté de l'Eglise, 64, route de Troinex) pour tous les enfants de 4 à 12 ans, débutants ou avancés. Le repas de midi et le goûter sont servis sur place. Bus de ramassage scolaire à disposition le matin et le soir. Renseignements: ecole.topalian@centre-armenien-geneve.ch

Tous les mercredis: (du calendrier scolaire genevois): Cours de l'Ecole de danse SANAHIN de l'UAS au Centre Arménien de Genève: de 16h15 à 21h15 avec 4 classes de niveaux et d'âges différents, à partir de 5 ans sans limite d'âge supérieure. Renseignements et inscriptions auprès de Christine Sedef 0797581136.

Tous les mercredis: de 14h00 à 18h00, la bibliothèque Saint Grégoire l'Illuminateur du Centre Arménien de Genève est ouverte au public. Renseignements: M. Garabed Yelegen Tél. 079 538 51 26 bibliotheque@centre-armenien-geneve.ch

Tous les dimanches: (du calendrier scolaire vaudois): Ecole arménienne de Lausanne (Maison de quartier des Faverges, ch. de Bonne-Espérance 30, 1006 Lausanne): de 15h00 à 17h00, cours de langue et de danse folklorique arméniennes pour enfants. Contact: Ruzanna Leemann-Zakaryan armenien.lausanne@yahoo.com

Tous les dimanches: Cours de danses folkloriques arméniennes pour adultes: de 09h00 à 10h00 au Studio 2, rue du Valentin 35 à Lausanne. Contact: Aspram Minasyan aspram@yahoo.com

Messes arméniennes en Suisse alémanique

Date	Heure	Lieu	Adresse	Date	Heure	Lieu	Adresse
13.09.2026	14 :30	Kath. Kirche Nussbaumen	5415 Baden AG	01.11.2026	14 :30	St. Maria Kath. Kirche	8200 Schaffhausen SH
11.10.2026	14 :30	Kath. Kirche Nussbaumen	5415 Baden AG	15.11.2026	11 :30	Kath.Kirche Bernrain	8280 Kreuzlingen TG
18.10.2026	15 :00	Röm. Kath. Kirche	9424 Rheineck SG	www.armenische-kirche.ch Pfr. ShnorkTchekidjian Tel: 079/704 74 87			

ԺԸՆԵՒ ԵՒ ԼԵՄԱՆ ՇՐՋԱՆԻ
ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ
ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

PAROISSE DE L'EGLISE
APOSTOLIQUE ARMENIENNE
SAINT-HAGOP
GENEVE REGION LEMANIQUE

ՏՈՆ ՎԵՐԱՓՈԽՄԱՆ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

Կիրակի 16 Օգոստոս 2026-ին, ժնեի Սուրբ Յակոբ մայր եկեղեցւոյ մէջ, Նշուեցաւ ու տօնախմբուեցաւ Վերափոխման տաղաւարի տօնը, հաւատացեալներու հոծ բազմութեան մը մասնակցութեամբ: Տօնի առիթով Առաջնորդ Գերշ. Պարթեւ Եպս. Բարսեղեան սրբազան հօր կարգադրութեամբ, պատարագեց եւ քարոզեց յաւուր պատշաճի՝ Դոգշ. Տ. Յովհաննէս Աբղ. Թորգոմեանը որը կը հետեւի Պոստի համալսարանի վեց ամսեայ Աստուածաբանական ծրագրի դասընթացներուն: Իսկ Սուրբ եւ անմահ պատարագին եւ հաղորդի օրհնութեան Նախագահեց Գերապատիւ Տ. Գուսան Ծ. Վարդապետ Ալճանեանը:

Սուրբ եւ անմահ պատարագի աւարտին եկեղեցական թափօրը ուղղուեցաւ եկեղեցւոյ շրջաբակը՝ ուր տեղի ունեցաւ աւանդական հաղորդի օրհնութիւնը: Արարողութեան աւարտին տեղի ունեցաւ ուտելիքներու, խմիչքներու ու խաղողներու վաճառք եւ հաճելի ժամանց՝ եկեղեցւոյ ծխական խորհուրդի կազմակերպութեամբ, եկեղեցւոյ օժանդակելու նպատակով:

Խաղողը կեանքի, արգասաբերութեան խորհրդանշէ է, նաեւ պտուղներու՝ ազնուագոյնը: Խաղողէն կը պատրաստուի գինին, որ Պատարագի ատեն կը հրամցուի իբրեւ Զրիստոսի արեան մաս: Այդ բոլորը կը խորհրդաւորուին Աստուածածնայ գլխաւոր Տօնին մէջ: Տօնի ուրախ առթիւ կը շնորհաւորենք բոլոր Մարիամ, Մարօ, Մարի, Մարիանա, Տիրուհի, Իսկուհի, Սրբուհի, Մաքրուհի, Երանուհի, Թագուհի, Լուսին, Լուսաբեր, Արփեմիկ, Արփի, Արեւիկ, Աղանի, Մարգարիթ, Բերկրուհի, Պերճուհի, Անթառամ, Արուսեակ, Արշալոյս, Գեղանուշ անուններ կրող մեր հայուհիները եւ մայրերը:

ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԵՌԵԼՈՑ (MERELOTS)

Le lundi 17 août 2026, deuxième jour de la fête de l'Assomption, à l'occasion du souvenir des défunts, (MERELOTS), un service de requiem a été célébré à 11h30, à l'église Saint Hagop de Genève à la mémoire de tous les défunts, par Très Rev. Père Goossan Aljanian.

Երկուշաբթի՝ 17 Օգոստոս 2026-ին՝ Բ օր Վերափոխման Սուրբ Աստուածածնի եւ Յիշատակ Մեռելոցի առթիւ ժնեի Սուրբ Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ կատարուեցաւ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն ձեռամբ՝ Գերապատիւ Տ. Գուսան Ծ. Վարդապետ Ալճանեանի: Հայր Սուրբը աղօթեց եւ յիշատակեց ազգիս համայն ննջեցեաները: Ան նաեւ աղօթեց ժնեի Սուրբ Յակոբ եկեղեցւոյ բարերարներուն եւ սատարողներուն հոգիներուն համար, հայցելով ողորմած եւ մարդաւեր Աստուծմէ խաղաղութիւն եւ հանգիստ անոնց հոգիներուն:

PRIÈRE SUR LES TOMBES DES FAMILLES MIKAELIAN ET TASLAK

Le lundi 17 août 2026, selon le calendrier liturgique de l'Église apostolique arménienne, à l'occasion du Jour du souvenir des défunts (Merelots), le Très Révérend Père Goossan Aljanian s'est rendu au cimetière Saint-Georges, en présence du président de la paroisse, Onnik Kazancian.

À cette occasion, le Père Goossan a prié sur les tombes de la famille d'Alice Mikaelian, ainsi que sur celles de la famille Nicole et Onnik Taslak, dans le recueillement et le respect de la mémoire des défunts.

Rédaction: Très Rev. Père Goossan Aljanian

Մայրիկի վկայություն - Թօփալեան դպրոցը՝ մի փոքրիկ Հայաստան ժնկում

Ասում են՝ ամեն ազգ բնորոշվում է իր լեզվով, հավատքով, ավանդույթներով, մշակույթով: Այդտեղից հայրենիքից դուրս ու պահպանել այդ բնորոշիչները հեշտ չէ: Բայց երբ կա հայ մալու, զավակներիդ հայեցի դաստիարակելու ցանկություն ու կամք, և որ ամենակարևորն է, կա համախմբող, կենտրոնացված կառույց, իրավիճակը փոխվում է:

Ժնկում և նրա մերձակայքում հայ երեխաներին ազգային ոգով դաստիարակելու, հայեցի ապրելու հարցում ծնողներին անգնահատելի օժանդակություն է ցուցաբերում Թօփալեան դպրոցը:

Որպես մայր, ում ավագ որդին արդեն 7 տարի հաճախել է այս դպրոցը, իսկ կրտսերը դեռ կհաճախի, պետք է ասեմ, որ ամեն չորեքշաբթի մեզ համար դառնում է փոքրիկ ուղևորություն դեպի Հայաստան:

Երբ մտնում ես դպրոց, որը շատ խորհրդանշական կերպով գտնվում է հայկական եկեղեցու հիմնահարկում՝ ասես մնվելով նրա արմատներից, թեզ դիմավորում են ուսուցիչների ժպտուն ու ջերմ աչքերը, դու գիտակցում ես, որ այդ օրը բալիկդ հաստատ կապրի որպես հայ: Եվ իսկապես, ուսումնական օրվա ավարտին տղաս միշտ վերադառնում էր մի փոքր փոխված, ներքին հանդարտություն գտած, հայկական մշակույթի, ինչ-որ իրադարձության կամ նշանավոր գործի մասին գիտելիքներ, հարցեր ու պատասխաններ կուտակած: Ամսօրնալիքի ես դպրոցում անցկացված տարեկերջյան և ուսումնական տարվա ավարտի հանդեսները: Դրանք երջանկության և, ինչու չէ, նաև հպարտության րոպեներ են ծնողների համար, որոնք, տեսնելով իրենց զավակներին բեմից հայերեն երգեր երգելիս, բանաստեղծություններ արտասանելիս կամ մեր մշակույթի, տոների ու ավանդույթների մասին պատմելիս, գիտակցում են, որ այս արագ փոփոխվող աշխարհում, որտեղ ջնջվում են սահմանները, լեզուները, մշակույթները, իրենց երեխաներին հաջողվում է պահպանել սեփական ազգային դիմագիծը: Ու, իհարկե, դա անհնարին կլիներ առանց դպրոցի՝ նվիրյալ ուսուցիչների համբերատար ու անտրտուն աշխատանքի:

Թօփալեան դպրոցը միայն տառաճանաչություն կամ հայկական երգ-երաժշտություն, մշակույթ չէ, որ սովորեցնում է իր սաներին: Այստեղ թևածում է հայկականության ոգին, որ ամեն հայ կրում է իր մեջ՝ գիտակցաբար թե անգիտակից: Երեխաները սնվում և դաստիարակվում են այդ ոգով, որը, լիափոյս եմ, երբեք

չի մարի նրանց մեջ, և մեր նախնիներից ժառանգած հայկական խոր արմատների ճանաչումն ու գիտակցումը ուժ կտա նրանց արդեն իրենց հասուն կյանքում:

Անչափ ուրախ եմ ու երախտապարտ, որ, ապրելով հայրենիքից այսքան հեռու, մեզ բախտ է վիճակվել գտնել մի կտոր Հայաստան Շվեյցարիայում՝ ի դեմս այս դպրոցի, որտեղ մեր զավակները կարող են իսկապես, թեկուզ շաբաթը մեկ օր, իրենց լիարժեք հայ զգալ:

«Հայ ապրենք». սա է Թօփալեան դպրոցի կարգախոսը, որը նաև կոչ ու հիշեցում է սփյուռքում ապրող հայերի համար:

Այո՛, մենք հայ ենք ու պարտավոր ենք հայ ապրել՝ անկախ մեր բնակվելու վայրից ու պայմաններից:

Անի Հովհաննիսյան

Témoignage d'une maman - L'école Topalian, un petit morceau d'Arménie à Genève

On dit que chaque peuple se définit par sa langue, sa foi, ses traditions et sa culture. Vivre loin de sa patrie tout en préservant son identité n'est pas facile. L'école Topalian joue un rôle essentiel en permettant aux enfants de rester en contact avec la langue, la culture et les traditions arméniennes.

En tant que mère, dont le fils aîné fréquente cette école depuis déjà sept ans, je peux dire que chaque mercredi est pour nous un petit voyage vers l'Arménie.

Les spectacles de l'école sont particulièrement émouvants, voir nos enfants chanter en arménien, réciter des poèmes nous remplit de bonheur et de fierté. Nous comprenons alors que, malgré la distance avec leur patrie, nos enfants parviennent à préserver leur identité.

Je suis très reconnaissante que nos enfants puissent, même loin de leur patrie, trouver à l'école Topalian un petit morceau d'Arménie et s'y sentir pleinement arméniens. «**Vivons en Arméniens**» une belle devise qui nous rappelle l'importance de préserver notre identité et nos racines, où que nous vivions.

Ani Hovhanissian

**Rentrée de l'École Topalian:
Le mercredi 16/09/2026 à 10h.**

- o Grand choix de livres et de publications récentes
- o Expositions de tableaux - Conférences
- o Rencontres musicales
- o Cours de langue pour adultes arménien occidental et oriental
- o Artisanat - Souvenirs, bijoux
- o Spécialités arméniennes à emporter et service traiteur, pain arménien (Lavach), vin et cognac d'Arménie, café et thé d'Arménie
- o Voyages - Découverte de notre patrimoine culturel en Europe et en Arménie

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ARMENIE
Culture & Savours

HORAIRES: Lundi à Vendredi 9h30 - 18h30 - Samedi 10h - 15h

55 rue de Lausanne - 1202 Genève CH -
Tram 15 - arrêt Môle ou Parking de la gare Cornavin
T +41 (0) 22 900 01 59 - info@armenie-culture-saveurs.ch
www.armenie-culture-saveurs.ch

Fondation H.D. Topalian

UAS NEWS

Un Khorovatz exceptionnel pour les 80 ans de l'UAS

Le dimanche 30 août 2026, **260 personnes** se sont réunies dans les jardins du Centre arménien de Genève pour notre traditionnel Khorovatz, qui revêtait cette année une dimension toute particulière à l'occasion des **80 ans de l'Union Arménienne de Suisse**.

Dans une atmosphère chaleureuse et profondément arménienne, familles, membres et amis de l'UAS, ainsi que de nombreux représentants de notre communauté et des autorités genevoises, ont partagé un magnifique moment de convivialité et de rassemblement.

Un grand merci à toutes celles et ceux qui ont contribué à la réussite de cette belle journée, ainsi qu'aux 260 participants venus célébrer avec nous cet anniversaire important.

Un article spécial consacré à ce Khorovatz exceptionnel, avec davantage de photos et de détails sur cette journée, sera publié dans notre prochaine édition.

Assemblée Générale UAS 2026

Notre prochaine Assemblée Générale se tiendra le **dimanche 18 octobre 2026 à 15h** dans la salle de conférence du centre arménien de Genève.

Nous comptons sur votre présence pour ce rendez-vous important de la vie de notre association, qui sera l'occasion de faire le bilan de l'année écoulée et d'échanger sur les projets à venir.

Conformément à nos statuts, les membres à jour de leur cotisation sont habilités à voter lors de l'Assemblée Générale.

Gamar en Arménie

20 "Gamartsi" se sont rendus en Arménie cet été pour le premier voyage du groupe de danse traditionnelle.

Un programme culturel de 10 jours fort en rencontres et émotion mêlant visites et cours d'approfondissement avec des groupes de danse locaux et danseurs de toute la diaspora.

De Gyumri à Kornidzor (dernier village frontalier de l'Artsakh), le groupe a rencontré nombreux acteurs locaux sur le plan socio-culturel.

Des liens forts ont été tissés. Plus d'information sur ce beau voyage dans le prochain numéro d'Artzakank.

ENTRAÎNEMENTS SPORTIFS

SAISON 2026-2027

TOUS LES DIMANCHES DE L'ANNÉE SCOLAIRE

BADMINTON	le lundi	20h-22h	École Micheli-du-Crest
VOLLEYBALL	le lundi	18h-20h	École des Crêts de Champel
BASKETBALL	le mercredi	20h-22h	École des Crêts de Champel
FUTSAL	le dimanche	14h-16h	École de Pâquis-Centre

Tous niveaux
 Adhésion UAS requise
info@u-a-s.ch

SPORT | PARTAGE | PLAISIR

Cotisation UAS

L'UAS n'est rien sans ses fidèles membres !

Grâce à votre cotisation, nous élargirons le champ des événements et activités proposés et assurerons la pérennité de nos projets en cours.

Votre cotisation vous permet également d'avoir un droit de vote à notre Assemblée générale et ainsi de participer à l'évolution de l'association.

Plus d'événements et d'activités

Une communauté unie et engagée

Des projets durables pour demain

Votre voix à l'Assemblée générale

Montant des cotisations 2026

Cotisation individuelle
80.- CHF

Cotisation familiale ou couple
160.- CHF

Étudiants, AVS et chômeurs
50.- CHF

1 - Versez votre cotisation 2026

IBAN
CH29 0900 0000 1200 8009 5
Union Arménienne de Suisse
1256 Troinex

Scannez le QR code pour payer facilement

2 - Contacter l'UAS par mail

info@u-a-s.ch

Merci pour votre soutien !

Nous vous rappelons les différents moyens de contact de notre association:

- Mail: info@u-a-s.ch

- Site Internet: <https://u-a-s.ch>

- Téléphone: 078 344 30 89

- Facebook / Instagram: UAS Geneva